ЦIЕЙ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ОРШОТ, 1 май, 1978 шу. ● № 52 (5874). ● Мах 2 кеп.

ЯХИЙЛА СОВЕТИЙ МЕХКА ТУРПАЛА БОЛХЛОЙ КЛАСС— КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕЧАРА КЕРТТЕРА НИЗ!

БАХАЛБА СИЙЛАХЬА КОЛХОЗХОЙ — ХЬИНАРЕ КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕРАШ!

ЯХИЙЛА СОВЕТСКИ ХАЛКЪА ИНТЕЛЛИГЕНЦИ—ХЬИНАРЕ КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕР!

(1978 шера 1 Майна долча КПСС ЦК ТIаьхьехамашна).

ЦХЬОАЛАГIА МАЙ

БIаьстан дувхарца Iалам хозденнача, цIеча байраккаша городашн юрташн хозъяьча хана денад Цхьоалагlча мая цIей вай мехка. Советски халкъ цуьна накъаденад КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачашъеча коталонаш йоахаш. Советски наьха дегаш сийрдадаьннеи гlоздаьннеи да. ГIадбаха хlамаш долаш ба уж: тlанийцай коммунизм хьалъечар керда исторически мул баккхар хьахьокхаш йола СССР керда Конституци— Iомаяра йоккха материал чулоацай, вежарашха йолча партешта къахьегамхой гlулакх бахьан цар лоаттабеча нийсхон къовсаме махбаь варгвоацаш гlо деш, дунен хьалкъашта юкъера боккха лоархIам бола документ.

Iалальмате боккхача вай мехка массе а моттигашкара хьакхухьийташ да иттлагlча пятилетка кхоалагlча шера планови заданеш кхоачашъеча даьхача толамех дола хоамаш.

Цхьоалагlа май тlакхоачаш советски халкъон дерригача прогрессивни адамашеи белгалдир В. И. Ленин — вай Коммунистически партии Советски паччахьаякхеи хьаяьри кулгалхон, къахьегамхой сийлахь-боккха хьехьархон баьччен ваь 108 шу дизар. Кхы цlаькхаза бакъдир марксистско-ленински хьехама, ленински парте идеяшта, цун стратегически, экономически, социальни, культурни даькъе де лерхlараштa, коммунизм хьалъяра Iалальмате доккхача декхараштa партии халкъи тешаме хилар.

Кердача общества саго паргlата къахьегаро дуне чlоагlа хувцаргда аьнна Ленина хийттар бакъхилар. Къахьегам советски сага эгара хьалха эша гlулакх а хинна дlаэттаб, ший декхараш творчески цо кхоачашделга хьагойт шерра яьржача социалистически яхьо.

Вай республике кlезига яц социалистически яхье йохьалха йоагlаш, халданза доккхий толамаш доахаш йохьала къахьегама коллективаш, бlарчча районаш. Цхьоалагlча майна дикача хьокхамашца накъаяьхкай Шалински, Старопромысловски, Грозненски, Ачхой-Мартановски, Октябрьски, Назрановски, Урус-Мартановски районаш, «Промавтоматика», Грозненски производственни швейни, «Севкавнефтегазпереработка» яхача объединеней, бурув тохара балхий Малгобекски управлене, СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химически, Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» заводий, «Чечингсельстрой» треста, гlишлошъеча Нохч-ГIалгIай управлене № 1 йолча СМУ, «Чечeнингушводстрой» гlишлошъеча управлене № 7 йолча ПМК, кхычар коллективаш. Из вlаштlехьдаьннад партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, боахамий кулгалхоша боккха кхетама а политически я болх наха юкъе бар, производственни дисциплина чlоагlъяр, болхлой сакхетам айбалар, болх дика вlаштlехьбаккхар бахьан долаш.

Таханарча ден эгара йоккхагlча белгалонех цаl я балха эффективности дикали айяра тlехьа лоаттабу къовсам. Балха эффективностеи дикален маlан доашхаш ВЛКСМ XVIII съезде ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева аьлар: «Фу яхилга да из? Из да — аьхха дисциплина йолаши болх во ца баьи ца lеш, цlена, говза, хьокхамаш дика долаш, хоза lа хьегача къих хьо наха лоархlаргволаш, lа lайха хьай сий дергдолаш болх бе беза яхилга».

Традици а хинна дlаэттача дерригхалкъа къахьегама, хlама хьаьхоллара, творчества цlейво—Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахьа хиннача Ерригсоюзни коммунистически субботнико хьахьекхар советски нах боккха сакхетам болаш, духовни бlаьхий, творчески къахьега довш болга.

Керда массе а оагlорахьара дегlавена саг хьалкхевар коммунизм хьалъеча хиланза даргдоаца хьали лоархlамегlара декхари да. Советски наьха дешареи лелаш дола гlулакхаш довзареи боарам дакха хиларо «дукхагlа дlадех кхетам балара балха стилагара а».

Нохч-ГIалгIайчен идеологически болхлой сийлен декхар да цу халачеи цунца цхьана сийдолчеи балха шоай ерригa знанеш, шоай ерригa опыт дlаялар.

Беррига советски нах санна хоза барзкъаш тlадийха, дегаш гlоздаьнна ба тахан Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой. Республика городийи юртийи улицашка, майдашка араяьннача къахьегамхой колоннаша дахьаргда Советски Союза Коммунистически парте Централъни Комитета, Советски правительствана гонахьа шоаш кхотабенна хилар, вай партеи правительстваи чурей арахьареи политика шоаш хьаллоацилга хьахьокхаш дола лозунгаш, шоашта карагlдаьинарех дола рапорташ. Цар хьахьокхаргья империализмана духьала, машар, демократи, социализм бахьан лоаттабеча къахьегамхой къовсаме дунен халкъашта юкъера барт-цхьоагlо.

Советски наха чlоагlа раьза хинна тlанийцар Сибарешени Гаьнарча Малхбоалени районашка Леонид Ильич Брежнев къахьегамхошца, партийно-боахама активаца, Советски Эскара бlухошца безаме вlашагlкхетар. Цига енна указанеши рекомендацеши парте XXV съездо оттаяь мохк экономически социальнои дегlабоалабара программа вахаре кхоачашъеча боккха лоархlам болаш хилар дика кхета а деш, боахам толамегlа дегlабоалабара керда торонаш, долаш дола кхоачамбоацараш дlадахара наькъаш лехаш ба Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой.

Парте хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашдергда— иштта ба тахан демонстраце арабаьннача республика къахьегамхой лоlам.

Яхийла Советски Союза ленински Коммунистически парти—советски обществана кулгалдеши лостам телаши бола низ!

Яхийле вай сийлахь-йоккха Даьхе — Советски Социалистически Республикай Союз!

Даькъала хилда Цхьоалагlа май!

ДАЬХЕННА даъ совгIаташ

ДIадахача шера даьха яхьа къахьегама толамаш дlа а чlоагlдеш КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК 1978 шера социалистически яхь йоаржаярах долча Письмона жоп луш Старопромысловски района къахьегамхоша доккхий декхараш тlанийцар иттлагlча пятилетка кхоалагlча — тlагlерттача къахьегама шера.

Тахан оаха дега тоам а хулаш дlахойт уж кхоачашдеш долга. Продукци арахецареи маьхала яккхареи биъ бетта план ханал хьалха, 26 апреле кхоачашъяьй.

Планал совгlа маьхала яьккхай 1 млн. сомал дукхагlча маьха продукци.

Яхье баьннараштa хьалха йоагlа Октябрьски революце орден лелаеча «Старогрознефть» мехкдаьттеи гази йоахача управлене, «Трансмаш», «Электроприбор», «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни заводий, Октябрьски, Старогрозненски, Грозненски бурув тохара балхий управленей, технологически транспорта, «Грознефть» объединене, тампонажни контора, турбай-инструментальни база, «СевКавНИПИнефть» института, «Грозгоргаз» треста, кхычар коллективаш.

СибарегIени Гаьнарча Малхбоалени районашка ваха волаш Леонид Ильич Брежнева еннача указанешкареи рекомендацешкареи хьадоагlа, хаьдда дола декхараш дувцаш района къахьегамхоша кхетаду КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра уж мел боккха лоархlам болаш я, хlаьта царех е йоагlа практически выводаш ю, шоай низаш тlадерзаду 1978 шера а бlарччача пятилетка а планови заданеши тlанийца социалистически декхараши кхоачашделга Iалашдара.

С. МАГОМАДОВ,
КПСС Старопромысловски райкома секретарь.

* * *

Вай мехка хьалхалаттача предприятеи болам хьал а лоацаш Грозненски молкомбината коллективо социалистически яхь йоаржаяьй 1978 шера производственни план ханал хьалха кхоачашъяра тlехьа.

Биъ бетта план коллективо 25 апреле кхоачашъяьй.

Завода коллективе яьржача социалистически яхье дика хьокхамаш даьхад Цlеча Байракха орден лелаеча Ш. Магомадовас кулгалдеча кlоллаш кийчъеча участка коллективо, «Знак Почета» ордена кавалера Т. В. Ильченко кулгалдеча шуpагlа-хьа юттача бригадас. Цу бригадо шоай производственни план В. И. Ленин ваьча денга — 22 апреле кхоачашъяьй.

Пятилетка кхаь шера план СССР Конституци тlанийца шу доалача денга кхоачашъе социалистически декхараш тlа а ийца хlанз М. Л. Хренов керте латтача цеха коллектив сентябрь чотагlа къахьегаш я.

Б. АМХАДОВ,
гормолкомбината директор.

* * *

«Хьайбай боахаме цхьоалагlча квартала итогех социалистически яхье котъяьннар а лаьрхlа, карара кара тела Цlе байракх а хьожайойла районни сийлен Улга тlа а йоаккхийла Ленина цlерагlча колхоза коллектив...»

Уж дешаш яздаьд КПСС Сунженски райкомен, халкъа депутатий райсоветеи, юрта боахама болхлой профсоюза райкома президиумеи, ВЛКСМ райкомен 6 апреле баьча соцам тlа. Колхоза хьайбаш леладераша 104 процент кхоачашъяьй пачхьалкхенга дулх дохкара квартальни план, шура йохкара план — 126 процент. Хlара lаттагара яьккхай 452 килограмм шура, цул хьалхарча шера яьккха хинначул 76 килограмм дукхагlа. Соахка укх ханарчул дукхагlа хиннад хьайбаш—105 процент, цу даькъе детташ дола доахан —103 процент.

* * *

Цхоалагlча майна даха мадоагlара накъадахара яхье а яьнна «Чечингражданпроект» института коллективо ханал цхьа кlира хьалха чакхъяьккхай биъ бетта задани.

Иштта кхоачашдаьд хьалха МВД хиннача здане чу поликлиника йиллара, «Красный молот» завода 36 квартира йола цlа Первомайски улицагlа хьалдара, Грозне Ленина улицагlа Шолжа тlий тиллара проекташ заказчикашка ханал хьалхагlа дlаялара декхараш а. Къахьегама овсарле планагlа йоагlачул 5,6 процент айьй.

А. ЛИПЕИ,
«Чечингражданпроект» института директор.

ТIЕХЬАЮСАЧАРА—ХЬАЛХАЛАТТАРАШКА

ДIадахача шерашка дукхаза йийцар «Трансмаш» завод планаш кхоачашъелга «кастъкаста юкъагIдуташ хилар бахьан долаш. Укх шера из ала йиш яц цу коллективах. КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленумои социалистически яхь йоаржаяра долча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК лайтача Письмоси дlадехараш кхоачаш а деш, пятилетка кхоалагlча шера хьалхарча бетта денз ритмично болх белга вlаштlехьдаькхад цар.

Иштта, хьалхарча квартала продукцена реализаци яра план 131 процент, къахьегама овсарле лакхъяра 124,7 процент кхоачашъяьй, продукцега дlалодар 4,9 процент чухьнахьдаькхал. Цу тайпара хьокхамаш дахарах КПСС Старопромысловски райкомеи райисполкомеи карара кара тела Цlе байракхи Сийлен грамотеи енай коллектива.

Беркате гlулакхаш карагlдаьнна накъабаьхкаб траномашовцаш майски цlейна а. Ханал массохк ди хьалха биъ бетта план кхоачаш а яь планал совгlа дукха автотракторни прицепаш, кхыйола продукци дlакхачийтар цар Даьхенга.

ИЙС ДИ ХЬАЛХА

Цхьоалагlча мая сийна шерра яхь а йоаржаяь къахьегаш хиннача Нохч-ГIалгIай гlишлон управлене коллективо ийс ди хьалха кхоачашъяьй укх шера хьалхарча биъ бетта генеральни подрядагlа долча гlишлон-монтажни балхий план, хlаьта заданел совгlа ах миллион сом гаргга балхаш а даьд.

Пятилетка кхоалагlа шу доладенначул тlехьагlа йисте а яьккха эксплуатаце дlаеннай А. Шерипова цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводера дизельни доагора депарафинизаци еши даьтта дlадоаккхаи йола комплекс, реконструкци яьй Грозненски маслозаводе.

Майна хьалхарча къахьегама вахте дика къахьегарца белгалъяьннай №№ 1, 7, 11 йолча гlишлон управленей, СпецСМУ-10, Грозненски вышкабетонни конструкцей завода коллективаш. Яхье хьалха латтачарех я № 2 йолча СМУ Ш. Хаджиева комплексни бригада, Ю. Никитина бригада (СМУ-7), Х. Денисултанова бригада (СМУ-5), кхыяраш.

ИЮНЬ БЕТТА КАЛЕНДАРАГIА

Дунен халкъашта юкъерча цlейна — Цхьоалагlча майна дика къахьегама совгlат кийчдаь накъабоагlа Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараш. Бурув тохара биъ бетта план 15 апреле дикка тlехкхоачашйир цар. 24 мартага кхачалехьа планагlа лаьрхlачул совгlа 550 метр бурув техар лаьттан ченаш техкараша. Цу юхедисача деношка планал совгlа тохаргда управлене коллективо кхы а бlаьш метраш бурув.

Иштта, дика къахьегаши шоаш тlанийца социалистически декхараш тlехкхоачашдеши я укхаза буровой начальникаш Атарщиков Иван Алексеевич, Галаев Iаьлий Iийса, Хантемиров Галимзян Шакирович, Заев Анатолий Иванович керте латтача йиъ буровой коллективаш. Цар биъ бетта заданел совгlа хlаьзлехьа 1565 метр бурув а тохаш, тlехкхоачашъяьй пхе бетта задани. Шоай къахьегама толамаш тlа-тlа тоадеш июнь бетта календарагlа къахьегаш я цу буровой цхьайола коллективаш, хlаьта ханал дукха а хьалхаяьнна къахьегаш я цхьаццайола бригадаш. Царех лаьца дувц газета укх номера шоллагlча оагlо гlа.

* * *

Иттлагlча пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР керда Конституци тlанийца шу дузача денга кхоачашъяра йола социалистически яхь дlайолаяьча Горячеводски бурув тохара балхий управленерча лаьттан ченаш техкараша доггlоздоаха къахьегама толамаш доах укх шера. Бурув тохара биъ бетта плани тlанийца социалистически декхараши тlехкхоачашдарах рапорт делар цар 19 апреле. Цу денга кхачалехьа планагlа лаьрхlачул совгlа теха бурув 130 метр гаргга хилар. Ер бутт боьлехьа управлене коллективо заданел совгlа кхы а бlаьш метраш бурув тохаргда.

Управленерча буровойшта юкъе яьржача социалистически яхье укх шера халданза хьалха латташ я Яркин Тимофей Ивановича кулгалдеча № 112 йолча буровой коллектив. Ткъоалагlча апрелага кхачалехьа биъ бетта планал совгlа 110 метр совгlа бурув техар цо. Шоаш тlанийца декхараш тlехкхоачашдеш я Попов Владимир, Мадаев Султан керте латтача шин буровой коллективаш. Цар шинне а 20 апрелага кхачалехьа биъ бетта заданел совгlа техар 150 метр бурув.

Производства эффективности балха дикали лакхъяра тlагlертта къовсам лоаттабеча Н. Анисимова цlерагlча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода дукккхача установкай, цехий коллективаша тlехкхоачашдаьд Цхьоалагlча мая сийна тlанийца хинна социалистически декхараш. Царна юкъе хьалхалаттачарех я Гасанов Заид Юсуповичи Волняков Иван Николаевичи керте латтача шин установка коллективаш. Товарни продукци арахецара биъ бетта план ханал дукха хьалха кхоачаш а яь тlабоагlача мая шоллагlча ах бетта чотагlа къахьегаш я уж. Иштта дика къа а хьегаш биъ бетта задани 22 апреле кхоачашъяьй Васильева Лидия Николаевнас кулгалдеча установка коллективо. Хlанзлехьа пачхьалкхен планал совгlа цу кхаь установка технологашна арахийцай итташ эзараш сомий маьха мехкдаьтта продукци.

Завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье укх шера халданза хьалха латташ хьайоагlа Румянцев Петр Ивановича кулгалдеча кхоалагlча цеха коллектив. 16 апреле денз май бетта календарагlа къахьегаш я из.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СОВЕТИЙ МЕХКА ГIОЛЛА

МАРЫ. Катамаранни тайпа земснарядаш хьае болабеннаб «Каракумгидрострой» яхача треста кемашта ремонт еча предприяте. Уж лаьрхlа я тlийхига дола хиш дехкараи мелиоративни каналаш цlендараи.

ВОРОШИЛОВГРАД. Боккха къахьегама толам баьккхаб «Азот» яхача къилбседадонецки объединене химикаша. Укх деношка цар шу доладелча денз планал совгlа арахийцай 50 эзар тонн минеральни удобренеш. Кхы тlа иззал продукци шера яла аьнна лаьрхlадара хьалхагlа.

КИЙШЯДОРИС. (Литовски ССР). Т-15 ОК яха низ бола трактораш тоаеш йола завод болх бе йолаеннай тахан Кийшядорисе. Балхашта комплексни механизаци автоматизации яро кийсача диагностически аппаратура торо лу хlара шера эзар гаргга машина болх бе йолаялийта. Пятилетке Литве хьалъе лаьрхlача низ болча кхаь специализированни предприятех цаl я из.

АЛМА-АТА. Эфедра гулъе болабеннаб Казахстане. Заготовительни контора приемни пункташка кхаьчай маьле йолча дарбан баьций хьалхара итташ центнераш. Езткъанел совгlа медицински препараташ кийчъяра пайда эц царех. Сезон чакхъялалехьа эфедра итт эзар центнер кийчъе лаьрхlад республике, соахкарчул дикка дукхагlа хул из.

ИНТА (Коми АССР). «Интауголь» яхача объединене шахтераша шу доладелча денз планал совгlа бlаь эзар тонн кlора баьккхаб. Из толам хьалха лаьрхlа хинначул цхьа бутт хьалха баьккхаб. Хlанз объединене яц тlехьаюса предприятеш. Очистни механизмаш йолча ерригача лаваша ден-бус эзар а кхы совгlа а тонн кlор боакх.

НИКОЛАЕВ. Мехка къаьнагlчарех цаl йолча зоопарко тахан эгара хьалха нах тlанийцаб кердача моттиге. 18 гектар хулача лаьтта дунен фауна цаlи ахп эзарел совгlа викалаш да. Укхаза хьаяь я паргlата вольераш, хьадийлла Iамаш, аквариумаш.

ЛЕНИНГРАД. Низбола электрически выключатель дlаяхьийтай тахан «Электроаппарат» яхача объединене Усть-Илимски ГЭС хьалъерашта. ГрафикагIа кхоалагlча квартале хьаяьяккха езаш мара яцар из. Ерригсоюзни ударни комсомольски гlишло хьалъечар дехарца предприяте коллективо сихдир аппарат арахецилга. Из лаьрхlа я станцегара халкъбоахама тайп-тайпарча объекташка дlайолхача электрически линешта управлени яраи уж лораяраи.

ЛЬВОВ. 1500 киловольт напряжени йола магистральни электропередачай линеш хьалъерашка дlакхоач керда изоляторааш. Шовзткъа тонн хула саьргаш хьалла могаш я уж. Цу тайпарча продукце хьалхара парти укх деношка арахийцай изоляторни заводе. Уж йоккха изделеш арахецаш мехка цаl мара йоацача цу предприяте укх шера карадерзадергда кизгах кхы а кхо тайпа изоляторааш хьаелга.

(ТАСС).

ПАРТЕ ХЬАЛХЛЕНЦА —

КОНСТИТУЦЕХ ДОЛА ДОШ

Ах ШЕРАЛ кIеззига совгIа ха мара яьнназ вай мехка керда Конституци — дуьнен тIа эггара хьалхарча дерригача халкъа социалистически пачхаьалкхен вахара эггара нийсагIдола Закон лела, даха, болх бе доладенна.

Вай а, вай бераш а, берий бераш а дахаргдолча цу законо конституционно чIоагIбаьб коммунизмага бодача наькъа керда исторически мул — СССР дегIаена социализм хьалъяь хилар.

Вай мехка короргвац из документ теркал ца деш вола саг. Берригача советски наьха деграш доккхалах хьалдиза да ерригача континенташ тIарча халкъаца ала а доагIаш коммунизм хьалъерий манифест оалаш дола из документ хьадеча дакъа лоацаш шоаш хилара.

Саг массе а оагIорахьара дегIавара мел эша торонаш Iалашъю кердача Конституце, боахама, политически, культурни вахара ерригача областашка шерра демократически бокъонаши паргIатонаши кхоачийт ший граждананка.

ХIаьта доазол дехьарча дика нигат долча наха кортамукъале бахьан лоаттабеча къовсама байракх, шоай кхоанен идеал лерхI вай Конституцех.

СССР Керттерча Закона тIа дIаяздаьд кховзткъа шера Октябра даьхено даьха толамаш, цун Iалаьмате йоккхий планаш хьинар айдеш дола масал да дегIаахара социалистически новкъа даьнача мехкий халкъашта.

Бакъда, вай идеологически моастагIаша а теркал ца еш йитац СССР керда Конституци. Цар шоай ма-хулла харцахьа боаных цун чулоацам, шоай берригa низ тIабахийта цун лоархIам боабе гIерт. Уж къаьстта тIабаьржаб социалистически демократена, шоашта ма-могга хестаю буржуазни демократи, Советски Союзе «сага бокъонаш» телхаеш хиларах нах тешабе гIерт. Советий мехка кердача Конституце хьаэца хIама ца дуташ дохадаьд моастагIаша дувца харцлараш, боаггIача тайпара юхатехаб «демократи лорасраш».

Советски Iаьдал даьннача хана, болхлойн ахархойн пачхаьалкхе яха дешаш метта юкъе доагIаш латташ, В. И. Ленина вай Конституце белгалонаш ювцаш, белгалдоахар буржуазни дуней цхьанна я пачхаьалкхено дала йиш йоацаш дар къахьегама халкъа луш хилар.

Буржуазни пропаганда гIерт американски демократи массанена а бола хьокхам ба ала. Цхьабакъда цар хьоадац цу мехка 25 миллион гаргга бола американцаш, официальни даннех, къело кIалбита хилар. Цига 23 миллион саг гаргга бола нах йоазув ца ховш болга, 10 миллион американцаш болх ца корабоагIаш лелаш хилар.

Буржуазни социалистически демократеш миштай хьахьокхаш дола хIама да иштта СССР Лакхехьарча Советеи США конгрессеи социальни составаш. Вайнига 50,7 процент депутаташ болхлойн ахархойн ба, 49,3 процент ба гIулакхера нах, хIаьта уж берригаш а къахьегамхой ба. США конгресса депутатех 83 процент бараш — банкираш бизнесменаш, 16 процент — юристаш, лораш, алхха 1 процент мара бац кхы специальносташ йола нах. ХIаьта ховш ма дий «демократи» яхача деша перевод йича из халкъа Iаьдал яхилга долга. ТIаккха малагIа халкъа Iаьдал да буржуазни пачхаьалкхенашкара дар. Цига халкъ пачхаьалкхенна доалдара юкъе а ца дуташ хилча.

Вай Конституце кхайкаду: «СССР дерригa Iаьдал халкъа бе доал». Халкъо пачхаьалкхен Iаьдал чакхдоаккх СССР политически кIийле йолча халкъа депутатий Советашка гIолла. Вай мехкарча ерригача Советашка хержа ба 2,3 миллион гаргга депутаташ. 30 миллион саг совгIа советски граждан аш ба Советий активе. Общества гIулакхашта доалдара гражданаш юкъеувзара лоархIамерча наькъех цаI ба массови общественни организацеш: профсоюзаш, комсомол, халкъа тIахьожам, шоай лоIамера обществаш, творчески объединенеш, кхыяраш.

Вай республика ерригача Советашка хьинаре къахьегаш ба 9600 совгIа депутаташ. 74 эзар совгIа саг ва мах боацаш къахьегамхой шоай мукъагIара общественни тайп-тайпарча организацешка къахьегаш. 33 эзар гаргга саг ва республика халкъа тIахьожама организацешка. Нохч-ГIалгIайчен предприятешкен организацешкен, хьа а яь болх беш я, 11 эзар саг болхлой юкъе бола, 17 эзар саг чулоацаш йола 400 массаза болх бу юкъарзаводской производственни совещанеш.

Керда Конституци кхоачашъяро миллионаш болча советски наьха торо хулийтаргья пачхаьалкхен а общества а гIулакхашта доал деча кхы а хьинарегIа дакъа лаца.

Чулоацам нийсен гаранташ тешамен хилар Конституце тIа чIоагIдаьча дуккхача бокъонашен паргIатонашен, шеко йоацаш, тешал ду социализмо саг классай бокъонаш цхьатарра йоацачен классови Iазап латтачен дунен тIа йоацача а хила йиш йоацача а бокъонца йолча паргIатонца Iалашвеш хилара. Советски саг кхера везаш вац ший кхоаненах, ше бе болх боацаш, тхов-кIийле йоацаш, медицински гIо доацаш, къавелча Iалащ ца веш висарах.

Капиталистически мехкашкарча къахьсгамхоша массехк бIаь шера яха гIерташ къовсам лоаттабу уж а кхыйола а йиззa бокъонаши паргIатонаши вайцига массанена а йолаш я.

Советски наха лоархIам боацаш еза я къахьегамцен къовсамцен яьхан хIанз Керттерча Закона тIа дIаязъяьи йола уж бокъонаши паргIатонаши. Царна дика йовза еза уж бокъонаш а уж кхоачашъяра наькъаш а. ХIаравар кхетадеш хила веза бокъонаши декхараши вIаши дувзаденна хилар, шоашца декхараш доацаш бокъонаш хулаш ца хилар. Из положени белгалйоахаш Л. И. Брежнева йоахар: «ХIара советски саг дика кхетадеш хила веза ший бокъоний гаранти бухсоцчача ккаьчача Даьхе низ болаши рузкъах тоаенне хилар долга. ХIаьта из иштта хилийтара хIара гражданин хила веза обществана хьалхашкара ший бехктокхам бии ца луши пачхаьалкхенна а халкъа а хьалхашкара ший декхараш кхоачашдеши».

Пятилетка хьалхарча шии шерен 1978 шера хьалхарча квартален итогаша тешалду халкъа боахама ерригача участкашка дуккха а дукхагIбола советски нах КПСС XXV съезда решенеши пятилетка заданеши кхоачашъяра шоай низ ца кхобеш къахьегаш хилара.

СССР кердача Конституце боашх болхлой, ахархой, интеллигенце, вай мехкарча дерригача эIамигача а доккхийча а къамий уйлаши хьашташи хьахьокхаш йолча вай дерригача халкъа пачхаьалкхен чулоацамии социальни хьисапи. Вай Даймохк болаш болча кховзткъа шера дуккхача доккхийча а кагийча а къамашта юкъерча доттагIлен ше морг кхы йоаца опыт Iоаяьй вай. Цар шо-шоай, мотт, культура, традицеш я. Цхьабакъда социализми цкъатарра йола бокъонаши бахьан лоаттабеча юкъарча къовсаме, вежарий доттагIлено, новкъосташа санна вIаши гIо даро, парте леррагIа чакхйоахача дерригача къамий экономикеи культуреи дегIаухилга Iалашдаьча ленински къамий политика СССР-е наьха керда исторически общность — советски халкъ хьахилларга кхоачадаьд вай.

Керда СССР Конституци я советски наьха дIахорча дерригача вахарен балхен лард а хинна латтаргдола документ. СССР Конституце кIийлен тIа отта а яь тIайийцай ерригача союзни республикай конституцеш, Российски Федераце дар а тIехьа. Оттаяь йоалаш латт Нохч-ГIалгIай АССР Конституце проект а. Гаргтарча хана республика къахьегамхошкен берригача бахача нахаген юв-цийтаргья из.

Укх деношка мехка ерригача миIингашкара хьаухийташ да городашкарча а юрташкарча а къахьегамхой къахьегама а политически а хьинар айдеш дола хоамаш.

Дикача гIулакхаща жоп лу Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша 1978 шера план кхоачаш а тIехкхоачаш а яран производства эффективности балха дикали лакхъяран социалистически яхь йоаржаярах долча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмона. Продукцена реализаци яра хьалхарча квартала план тIехкхоачашъяьй промышленносто. Планал совгIа еннай Даьхенна 5 миллион сома маьха продукци. Кхашкарча къахьегараша толамца чакхдоах бIаьстан балхаш, дукхагIа йоаккх шура, дулх, фуаш.

Массанахьа а шерра яржаш латт иттлагIча пятилетка кхаь шера план СССР Конституце хьалхара шу дуза ди тIаккхоачаш кхоачашъяра йола социалистически яхь.

Хьинаре къахьегарца, КПСС XXV съездо белгалъяьха сийлен планаш кхоачашъярца хьаллоац советски наха парте гIулакхаш, къоабалъю вай Даьхе дIахо дегIайоалаяра цахаддаш цо ю йоакхо.

Н. ПРАВЕНЬКИЙ,
НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь.

СУРТА ТIА: № 168 йолча скважина бурув деттача бригада хьалхалатта смена. (Аьрдехьарвар) смена мастер В. Б. Беков шоай бе безача балхах коллектив дIакхетаеш ва.

Б. ЧЕРБИЖЕВА сурт.

ХЬАЛХАРЧА МУГIАРАШКА

Иттлагiча пятилетка кхоалагIча шера декхараш толамца кхоачашдара яьржача социалистически яхье тIехдика къахьегама хьокхамаш доахаш хьалхарча мугIарашка латташи хьабоагIа МагIалбикера бурувдеттараш. Городерча предприятешта юкъе хьалхара моттиг яьккхай бурув деттача балхий управлене коллективо укх шера цхьоалагIча квартале баьча балха итогех.

Укх шера биъ бетта кIоарга бурув тохара план ханал хьалха кхоъи ахи бетта кхоачашъярца накъабаьхкаб лаьттан ченаш техкараш РСФСР керда Конституци тIаэцара а дерригача дунен тIарча къахьегамхой барт-цхьоагIон цIейна — ЦхьоалагIча майна а.

Биъ бетта планал совгIа Даьхенна бIаьш тоннаш мехкдаьтта а эзараш кубометраш газ а луш, шоашта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдарна дезду укх шера ЦхьоалагIа май МагIалбикерча мехкдаьтта доахараша а.

Укх шерара ЦхьоалагIа май сенца белгала да хьона а Iа болх беча коллектива а? — аьнна «Сердало» редакце оттадаьча хаттара жоп лу:

946-ча скважине бурув тохача бригада начальника А. З. Галаева:

— Эггара хьалха белгалдаккха лов сона, барт-цхьоагIо йолча цхьан къахьегама дезале вIашагIкхийтта дуккхача къамех нах болча тха бригада коллектива дош чIоагIа хилар. Горячеводскерча бурувдеттарий патриотически болам хьал а лаьца хьинар кхо ца деш хIара болхлочо къахьегар бахьан долаш тха коллектива вIаштIехьдаьннад бурув деттача управлене ерригача бригадашта юкъе эггара хьалха иттлагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера бурув тохара план кхоачашъе.

Коллективо социалистически декхар тIайийцадар укх шера биъ бетта бурув тохара план ханал хьалха, дерригача дунен къахьегамхой баьчча В. И. Ленин ваь 108 шу дузача денга — 22 апреле кхоачашъе. Из декхар а толамца кхоачашдаьд тха бригадерча лаьттан ченаш техкараша.

Иштта доккхий къахьегама толамаш лахарца белгалдир бригада интернациональни коллективо укх шерара ЦхьоалагIа май а.

Тахан ЦхьоалагIа май дездеш тха бригадерча лаьттан ченаш техкараша дош лу иттлагIча пятилетке бурувдеттаршта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара дIахо йодача хана а хьинар ца ходеш къахьега;

907-ча скважине бурувдетта-къахьега.

чун гIонча, бригада партгрупорга М. Дж. Дзейтова:

— Дуккхача бахьанех чIоагIа деграш гIоздаьнна дезду укх шера ЦхьоалагIа май тха бригадерча бурувдеттараша. Цкъа-дале, дукха ха йоацаш тха коллективана хьаеннай СССР мехкдаьтта промышленноста Министерствай мехкдаьттен гази йоахача промышленноста болхлой профсоюза ЦК-и карара кара тела Цlе вымпел дIадахача шера Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах. Из бахьан долаш 2000 сом ахчан совгIат а деннад тхона.

Шозлагl-дале, соахка шоллагIча ах шера баьча балхах, вай республикерча бурув деттача бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах «Грознефть» объединенеи мехкдаьттахой профсоюза обкомеи карара кара тела Цlе байракх еннай тхона, шийца хьалхара ахчан совгIат — 1000 сом а долаш.

КхозлагI-дале, укх шера биъ бетта бурув тохара план 19 феврале кхоачашъяьй тха бригадо. Аз а са новкъосташа а чIоагIа доккхал ду иштта барттайнеи хьинар долаши йолча коллективе болх беш тхоаш хиларах.

Даиман къахьегамхой дегашка латтаргйола цхьаькха цхьа белгало а я укх шерарча ЦхьоалагIча мая. Россерча доккхийча а кагийча а къамий дохаргдоаца доттагIал кхы дIахо а чIоагIлуш хилар белгалдеш, Коммунистически парте хьалхленца керда социалистически вахар хьалдеча даьха толамаш дIачIоагIдеш РСФСР керда Конституци тIайийцай из цIей хьатIакхоачаш.

«Малгобекнефть» НГДУ капитально а лаьттан кIал а скважинаш тоаеча цеха комсомольско-кагирхой бригада бурувдеттачо Х. Г. Галаева:

— Чоалхане 173-гIа скважина капитально тоаеш я тха комсомольско-кагирхой бригада коллектив укх шера ЦхьоалагIа май дездеча деношка. Биъ бетта декхараш дизза кхоачашдарца накъадаьхкад тхо дерригача дунен къахьегамхой барт-цхьоагIон цIейна. Цо дог гIоздоакх тхох хIаране.

Сона сайна къаьстта деза а хьамсара а ла укх шерара ЦхьоалагIа май. Из цIей хьатIакхоачаш Ленински парте членалла дIайийцав со. ЦIаккха диццургдац сона из ди. Боккха тешам ба новкъостий сох беннар. Цунна жоп луш аз дош лу иттлагIча пятилетка кхоалагIча шера тхоай коллектива хьалхашка латта декхараш кхоачашдеш кхы а хьинарегIа

Пятилетка гвардейцаш

ЯХЬ ДIАЙОЛАЯЬР

Грозненски производственни швейни объединене кхоалагIча цеха дикагIболча производственникий цIераш йоахача хана хьалхарчарца цIи йоаккх оснаровщица Бабижаева Маяй. Хадданза социалистически яхье хьалха латташ хиларца, ше денна дош даим дизза кхоачашдеш хиларца дIаяйзай цун цIи. Соахка Сийлахь-боккхачв Октябра 60 шу дузача денга кхаь шереи ах шереи план кхоачашъе дош делар цо. Ше денна дош дикка тIехкхоачашдир Маяс. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 130—150 процент кхоачашъеш дIахо цо къахьегарах хIанзлехьа дикка тIехкхоачашъяьй пятилетка хьалхарча диъ шера задани. СССР керда Конституци тIайийца шу дузача денга пхе шера задани кхоачашъе а лаьрхIад Маяс.

Цехерча балхех эггара бехктокхамегIа бола болх ба Бабижаева Маяс беш бар. ЗIамига яьнна а из балха тIа гIалат йоале цехе мел тега барзкъаш брак йолаш хила тарлу. Цудухьа шийна тIалатта бехктокхам боккха хилар кхетаду Маяс. Ший бехкагIа балха тIа цо хьовзам хилийта е брак яь моттиг нийсъялийтаяц. Цкъа дIаелча юха ца ерзавеш дIайохийт цун продукци. Иштта дика къахьегаш я цун болам хьал а лаьца цунца яхь лелаеш йола спецмотористка Суворова Таня а. Из а ше мел кийчъю продукци дикеи тIехдикеи мара ца хулийташ къахьегаш, хIара сменагIа нормаш 120 — 130 процент кхоачашъеш я. ХIанз Таня болх беш я тIадоагIача шера чотагIа.

Бабижаева Маяс хьинаре дакъа лоац общественни балха тIа а. Ше профорг хиларах тарра участка болхлошта юкъера социалистически яхь кхетамца вIаштIехьъяккхара тIехьа а дукха къахьег цо.

Болхлочун сий къахьегамца доал. Маяс а иштта даьккхад ший сий коллективе. Иштта йолча цунна дукха ахчан премеш, сийлен грамоташ тийннай.

Б. КОСТОЕВ.

БОЛХЛО — СИЙ ДОЛА ЦIИ

IАЛАЬМАТЕ чIоагIа раьза хинна тIайийцар оаха КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленуме парте ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева даь къамаьл. Из дешаш кIоаргга кхетаду мел йоакхо ю къахьегача советски сага вай партеи советски правительстваси. Цу дерригне лакхбу сага ший къахьегамах бола бехктокхам.

Вайна ма-харра Ахриев ГIапура цIи лелаю Назранера «Электроинструмент» завод хьалхалаттача предприятех цаI я. Тха коллективо доккхий социалистически декхараш тIайийцад укх шера. Цо лаьрхIад 16-гIа ноябрь тIаккхоачаш пятилетка кхаь шера задани кхоачашъе, цо йиш хулийтаргья, цу кхаь шера йола продукци арахецара план тIехкхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа 1 миллион 950 эзар сома маьха продукци арахеца.

Ер шу доладелча денз массехк итташ производства эффективности берригача балха дикали лакхъяра тIаерзаяь организационно-технически мероприятеш кхоачашъяьй оаха. Цо торо хилийтар завода коллективага хьалхарча квартала план ханал диъ ди хьалха кхоачашъе. ЛаьрхIа хинначул совгIа кхачийтар потребителага 70 эзар сома маьха продукци, хIаьта ерригa хьалхарча квартале планал совгIа арахийца продукци 400 эзар сома маьха яр. Ерригa хьалхарча сортах а лаьрхIар из.

ЧIоаггIа цеха болхлой деграш гIоздоахаш хIама да завода план кхоачашъеча тха сборочни цехо керттера дакъа лоацаш хилар. Тха цеха чуйоагIа завода ерригача цехаша хьаеш йола оатхалаш. Укхаза тха сборщикаша вIашагIйохк уж, цхьа машина хьаю царех—дунен 33 мехка дIайодаш йола электросверлильни машина. Продукци эсала хилар кодадеш йола рекламацеш геттара кIезига ух тхога тIеххьарча хана.

Тхона дика хов иттлагIа пятилетка, къаьстта цун кхоалагIа шу, эффективности балха дикали лакхъяра пятилетка йолга. Къаьстта теркам тIабахийтаб оаха цу гIулакха пятилетка кхоалагIча шера. Тха цеха берригача болхлоша «ХIара балха денна — дикала Знак», «Уллув цхьаккха а ма хилийта тIехьаусаш» яхача девизегIа бу укх шера болх. Оахош хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашде новкъостал ду тхона дика вIаштIехьъяьккхача социалистически яхьо. Бетта-бетта ю оаха бригадашта юкъе яьржача социалистически яхьа итогаш. ХIара бригада балха хьокхамаш цеха хьокхамий улга тIа хьалтох, малагIча бригада гIулакхаш мишта лел массанена ховргдолаш. ХIара сменана арахец боевой листокаши молнеши?

1963 шера ера со «Электроинструмент» заводе балха. Цу хана хьалъеш латтар завод. ГIишлонхошца цхьана завода пенаш дотташ хилар со, цул тIехьагIа штукатурийи малярийи бригадана керте отта йийзар. Завод болх бе йолаелча сборочни цехе ученицалла дIайийцар со. Бакъдар аьлча, духхьашха унзаро яр, хIана аьлча производство йовзацар, машинкай оатхалех фу де деза хацар, кердача специальностах бе безар болх.

Цудухьа хала дар. Хало къаьстта Iаткъар заводе кхоачам боллаш специалисташ ца хилар а, арахецаш йола продукци керда хилар а бахьан долаш.

Ший болхлой коллектив хьае новкъостал дир тха завода Москверча, Краснодарерча, Харьковерча, Киеверча, мехка кхыча городашкарча йоккха опыти лаьрххIа говзали йолча специалисташа. Цхьа ди дIадодацар цар тха викалашта кердадар, чIоагIа эшашдар ца хьехаш, шоай говзал а хьалха латта опыт а ца йовзийташ. Цига Iома а бенна цIабаьхкараша дIайовзийтар балха говзал завода коллектива. Иштта денгара денга дегIаера завод а цун коллектив а. ХIанз тха тхоай ба оаха доккхал а деш бола говза, опытни мастераш.

Дуккхача кхыча мехкараштa а санна, хьалхарча шерашка хала яр сона, цхьабакъда моллагIа хала хIама нийсделча, ца ховр хьахьеха, эшшача гIо де кийча бола опытни специалисташ уллув болх беш хиларо сога говзал дика карщерзаяйтар.

Цу хана оаха арахецар двигатела марка 60—455 йола электромашинаш. ДагадоагIа сона, балха ена ши кIира даьлча мара йолаялланзар со норма тIехкхоачашъе, вешта аьлча норма 75 йолча 120—140 двигатель вIашагIъеххка. ХIара денна Iомайора аз производство, лакхйора говзал. Сайна хало хIама нийсделча, сайна уллуврча сборщицай бригадирашка Тумгоева Тамарийга, Яндиева Дугархавага хоаттар. Цар новкъостал дора говзал шаьръе. ТIехьагIа, тхо керда электросверлильни машинкаш ИЭ-1002 арахеца доладелча, бригадана керте оттайир со. ДиълагIа шу да аз бригадана кулгалду. Тха бригада хIанз коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи лелаю, хIаьта дуккха дукхагIбола сборщицаш коммунистически къахьегама ударникаш ба, 1977 шера социалистически яхье кот а баьннаб.

Дика къахьегаме толамаш доах са бригада членаша хьалхалаттача сборщицаша Тумгоева Залихана, Местоева Лидас, Газдиева Нинас, дуккхача кхыбараша. Бетта-бетта 120—125 процент кхоачашъю цар сменни нормаш. Ерригa тха барт тайна коллектив 1978 шера йиълагIча квартала чотах болх беш я.

Цеховой комитета член хиларах тарра, дуккха болх бу аз балха хьа ца ахари тIехьабувлаш балха ахари санна дола гIулакхаш дIадахара. Каст-каста коллективе дувц цу наьха гIулакх, наха гургдолчча хьалтох сурташ, арахец къахьегама дисциплина телхаерашта критика еш йола молнеш. Тха бригаде долаш дац цу тайпара гIулакхаш, тIеххьарча шерашка цхьаккха моттиг хиннаяц сборщица къахьегама дисциплина толхаяь.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмона жоп луш, тха коллективо доккха социалистически декхараш тIайийцад — иттлагIча пятилетка кхоалагIча шера задани СССР керда Конституци тIайийца шу дуза ди тIаккхоачаш кхоачашъе. Коллективо ший дош кхоачашдергда.

Н. СУЛТЫГОВА,
ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода сборочни цеха сборщицай бригадир.

ЦхьоалагIча майна сийленца накъаяхара шерра социалистически яхь йоаржаяьча Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-8 бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье Кочетков Петр Серафимовича кулгалдеча отделочникий бригадас хьалхара моттиг яьккхай. В. И. Ленина цIерагIча улицагIа хьалдеттача 112 квартира йолча цIагIа отделочни балхаш деш я из. Цу цIагIа шин блоке де деза отделочни балхаш ханал хьалха йисте а даьха, шоаш ЦхьоалагIча мая сийна тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдаьд бригадо.

Шоай новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ба укхаза отделочникаш Масур Любовь, Оздамирова Яхита, Соколова Валентина Григорьевна, Ахматханова Зайна, кхыбараш. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) отделочникаш Л. Масур, Я. Оздамирова, В. Соколова, З. Ахматханова.

И. ПЛИЕВА сурт.

I-ча МАЙНА — ТХА СОВГIАТ

Айденнала хьинарца социалистически яхь йоаржайир тха ферма хьайбаш лeладeраша майна хьалхарча къахьегама вахте. ХIара денна совдувл цар балха толамаш а. Масала, хьалхарча квартала итогех, оаха хIара Iаттагара яьккхай 649 килограмм шура — соахка цу ханарчул 52 килограмм дукхагIа. Ерригача совхозе планагIа иккха езаш яр 730 тонн, хIаьта яьккхар я 859 тонн, е хIара Iаттагара 555 (соахкарчул 41 килограмм дукхагIа). Цунга хьежа тIехкхоачашъяьй пачхаьалкхенга шура йоххара план а, хIаьта дулх доххара план — 108 процент кхоачашъяьй.

Уж толамаш даха новкъостал даьд хIара доярка доахана ду гIулакх дикагIа оттадаро, коллектива юкъе, формана а йоацаш, цIенхашта социалистически яхь йоаржаяро. ХIанз хIара Iатта оаха тел маюъа сенаж, силос, гранулаш. Концентратех кийч а беш, муж мелабу дояркаша доахаша, зооветеринарни бокъонаша хьеххача бесса лелаю балха распорядок. Дояркаш ше-ше хьалха яла гIерт социалистически яхье.

Иштта оттадаь гIулакх бахьан долаш дуккхача дояркаша шоай квартальни планел дуккха дукхагIа шура яьккхай. Масала, Костоева Аьсета хIара Iаттагара 911 килограмм яьккхай цхьоалагIча квартале, Борчашвили Аьсета—872 килограмм. Иштта да кхыча цхьабарий хьокхамаш а. Аз хIара Iаттагара яьккхай 1136 килограмм шура — планал шозза дукхагIа.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмона жоп луш, тха дояркаша шура яккхар декхар тIайийцар кхаь шера план цхьоалагIа июль тIаккхоачаш кхоачашъеи хIара Iаттагара шера йоаккха шура кхо эзар килограммал тIехъяккхеи. Аз айса, «Путь к коммунизму» яхача Шелковской районерча колхоза дояркаца Моисеева Акулинайца яхье а яьнна, 5010 килограмм шура яккха декхар тIайийнад.

Ди тIехьагIа дикагIа толамаш доах тха дояркаша хIанз.

АСТИМИРОВА Аьсет,
Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка.

КОММУНИЗМАГА!

ЛЕНИНА ЦIЕРАГIЧА КОЛХОЗЕ

«Хьайбай боахаме цхьоалагIча квартала итогех социалистически яхье котъьннар а лаьрхIа, карара кара тела ЦIе байракх а хьожайойла районни сийлен Улга тIа а йоаккхийла Ленина цIерагIча колхоза коллектив...».

Уж дешаш яздаьд КПСС Сунженски райкомен, халкъа депутатий райсоветен, юрта боахама болхлой профсоюза райкома президиумен, ВЛКСМ райкомен 6 апреле баьча социям тIа. Колхоза хьайбаш леладераша 104 процент кхоачашъяьй паччахьалкхенга дулх дохкара кварталнни план, шура йохкара план — 126 процент. ХIара Iаттагара яьккхай 452 килограмм шура, цул хьалхарча шера яьккха хинначул 76 килограмм дукхагIа. Соахка укх хьанарчул дукхагIа хиннад хьайбаш—105 процент, цу даькъе детташ доаш доахан — 103 процент.

Районни сийлен Улга тIа яьха коллективаш кхы а я: хьайбаш кхоабаш йола «Сунженский» совхоз, «Победа», «Восход» яха колхозаш, XIX партсъезда цIерагIча колхоза цхьоалагIа МТФ. Цхьабакъда Ленина цIерагIча колхоза коллективага кхаьчабац уж. ТIакха сево дахийтад цу коллективага уж толамаш?

— Хьайбай боахаме моллагIа толам а, хоаш долчча бесса, доакъаргара болалу,—йоах цу хаттара жоп луш, колхоза председателa Ш. В. Чылаева.— Доахан доажаду моттигаш кIезига йолча тха боахаме къаьстта йоакхо ю из ханнахьа Iалашдара — укх шера а яьар ипттa кийчо. Ялх эзар тонн силос, ялх бIаь тонн йол, 310 тонн витаминни хьоаря 800 тонн концентраташи Iалашйир къахьегамхоша гурахьа. Къаьстта теркалдеш тIахьожам лоаттабеш леладу дIаьхача Iанна а хIанз а рационагIа доакъар хьайбашка дIакхачийтара, кхом болаш из дIаахийтара гIулакх.

Соахка хьайбаш леладерий коллективо ханал хьалха кхоачашйир паччахьалкхенга шура йохкара шин шера план. ХIаьта вайна довзаш да КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленуме Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара дешаш: «Юбилейчи яхьа къахьегама порыви ритми дIачIоагIъе еза. Тахан селханарчул дикагIа, кхоана — таханарчул дикагIа бе болх. Иштта я таханарча ден лозунг».

Уж дешаш шоай балха программа а яь хьанйцад колхоза къахьегамхоша, цу даькъе хьайбаш леладераша а. Соахка баьккха толам чIоагIбарал совгIа, кхы а дукхагIен дикагIен продукци яккха лерхI цар пятилетка кхоалагIча шера. Парте XXV съезда решенеш толаме кхоачашъяра укх шера тIаийцача социалистически декхарашца лаьрхIад хIара Iаттагара 2 эзар килограмм шура яккха, хIара бIаь Iатта сих 87 Iасилг хьалкхеде, доккхийча хьайбаех хIаранена ден - бус тIаккхета дулх 600 грамм хилийта.

Паччахьалкхенга дохка чIоагIдаьд 190 тонн дулх, 1150 тонн шура, цу даькъе 700 тонн цхьоалагIча сортагIа а йолаш; пятилетка кхаь шера шура йохкара план 7 ноябрга кхоачашъе дош деннад.

Низкъала да декхараш, бакъда колхоза хьайбаш леладераштa кхоачашдулургдолаш да уж. Дуккхабараша гIулакхашца хьахьекхад из. Масала, цхьоалагIча ферма дояркаша Джабраилова Халипата, Бисиева Яхас, Батаева СупиIата, кхычар хIара Iаттагара 3,5 эзар килограммал совгIа шура яьккхай дIадахача шера, тIаккха укх шера а доах иштта хьоикхамаш. Iаьсий леладеча А. Исмаиловас цаI цамогаш ца хулийташ леладу шийгара хьайбаш, хIара Iасилга ден буси тIаккхета дулх 730 граммага кхоач; хIаьта доккхагIола хьайбаш леладеча скотника Джамалдаев Абос кхоабача доаханна 420 грамм дулх тIакхет юкъера лаьрхIача ден буси. Уж шаккхе а районни сийлен Улга тIа баьхаб хьайбай продуктивность лакхъяра социалистически яхье доккхий толамаш дахарах.

Колхозе лаьрххIа теркалдеш дош да хьайбаш дебаделга. ДIадаьннача юбилейни шера 89 Iасилг даьд цига хIара бIаь Iатта сих. Къаьстта воззаш ва районе хьайбаш дебадара болх дика вIаштIехьбаьккха техник-осеменатор Губашев Башир. Цо хIара бIаь Iатта сих 96 Iасилг хьалкхедаьд соахка. Укх шера цхьоалагIча квартале цар ферме даьд иштта цун пункта болх бахьан долаш 30 Iасилг хIара бIаь Iатто.

Хьайбаш дебадара болх керттера барех лоархIача колхоза кулгалхошен партийни организацеи лаьрххIа йоаххо йир цу деша. Специалисташа дикагIа тIохьале лургйолча тайпара оттаяьй зоотехнически мероприятей план. Искусственни осеменене пункта болх дикагIа оттабаьча фермана, техникаосеменатора лаьрхIа конкурс кхайкайир.

Шийгарча балха боарам мел боккха ба ховча Губашева цIенхаштта, зоотехнически журналаш тIа еча учетага хьежжа, оттадир пункта гIулакх. Цо енна тIехьале я Ленина цIерагIча колхоза № 1 йолча ферме Iаьсий дара хьожкам Сунженски районе эггара лакхагIа болга.

Iаьсий дукхагIа дарал кIезигагIа лоархIам болаш дац уж ца дойташ, лазар ца хулийташ лораделга. Из болх дояркашеи Iаьсашка хьожарашеи тешаме лелабу: цхьа Iасилг къаьстадац укх шера фермашка керда даьчарех.

Колхоза хьайбаш леладерашта юкъе шерра яьржай пятилеткa кхоалагIча шера шурен дулхи дакххара а паччахьалкхенга дохкара а план ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа йолаяь социалистически яхь. Хьалхарча квартале яьккха хьалхле дIа ца хеца лерхI цар.

Иштача хьоккхамашца накъабаьхкаб Ленина цIерагIча колхоза къахьегамхой дунен къахьегамхой цIейна ЦхьоалагIча майна.

З. ДАУРБЕКОВ.

ЦIейна накъадоагIаш

Таханарча дезача денга дикача къахьегама совгIаташца накъабахкара дукха а цIенхаштта а къахьийгад тха совхоза къахьегамхоша. Из кхетадеш а да, хIана аьлча хIара советски сагъ гIерт хьалкъий юкъара цIей дикача гIулакхаца белгалдаккха. Из вай традици я. Къаьстта тхоай звенохи пятилетка кхоалагIча шера оахош кхоачашде лерхIача декхарехи дувцаргда аз.

Оаха Iан юккъе, совхозе хьалхарчарца тоайир кхашка болх бара эша техника а тIехьаювза инвентарь а. ЦIаькха а цIаькха а хьежар хьажкIаш хьалкхеяра е езача кийчонга. ХIанзалца, тIеххьара массехк шу хьаийцача, оаха хьажкIаш дIаюв лаьтташ е бIаьсти оахаш, е цул хьалхагIа хьажкIаш хинна дар; цкъаза уж шаккхе шийх доаллаш а. Укх шера хьалххехьа аьхача зяба тIа дIаювргья из культура. Оахам даьд 25—27 сантиметр кIоаргал а долаш. Ханнахьа тIоадал дIакъайлар макхашца, дIаде фу а иштта ший ханнахьа Iалашдир.

Дуккхача шерашка хьажкIаш лелаеш тхона гучадаьннад оахама температура дика ийсъеннача ханна уж дIа ца йийча гурахьа ялат кIезигагIа хулилга. Цудухьа къаьстта теркалдеш леладир из дош. 10 — 12 градусага кхоачаш лаьтта дIоахлушехьа дIае йолаяьй оаха хьажкIаш, хIанз дIайийна доалаш латт.

Апрель бетта тха совхозе хилар хьажкIаш лелаерий республикански семинар-совещани. Цига хиннача кхыча районашкарча механизатораша йийцар шоаш яь кийчо а тIаийца декхараш а. Оахош тIаийца декхар аз а кердадаьккхар. ХIара гектара тIара оаха лаьрхIад 50 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэца, планагIа 25 центнер йолча, хIаьта кха 200 гектар да. ДIаювраш сортовой хьажкIаш я, «Одесская-10».

Ялат дIадийна даьнначул тIехьагIа къаьстта теркалде дезаш да хьажкIашта дIахо ду Iунал. Агрономаша оттадаь цу гIулакха технологически карта да, деррига де деза балхаш тIа а долаш. Ха ца тулийташ уж кхоачашдаро торо хулийтаргья хьувкъама эша лард йолла а, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмона гIулакхашца доагIаш дола жоп дала а.

Ю. ГЕЛИСХАНОВ,
«40 лет Октября» яхача совхоза звеньевой.
Назрановски район.

ОАХА ЯХЬЕ ХЬЕХ

«Братский» совхоза механизатораша «Чечингушвино» объединене боахамех хьалхарчарца йоаржаяьяр ЦхьоалагIча мая сийна йола социалистически яхь. Тха совхоз, объединене кхы боахамаш а санна, комсаш лелаеш я дукхагIча даькъе. ХIаьта а, кхыйола отраслаш а я боахаме. Масала, тха звеню хьажкIаш лелаеш я.

КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленумен СССР Лакхехьарча Совета 7-ча сессеи материалаш йийшачул тIехьагIа керда декхараш оттадир шийна хьалхашка коллективо. Тха звенос 100 гектар кхай тIа хьажкIаш хьалкхееи хIара гектара тIара 70 центнер фуалъяьха хьажкIащ чуэцеи дош деннад, планагIа 40 центнер йоагIача. Ала деза, тхогара лаьтта хий дехкаш хилар, тIаккха цуи торонаш вокх лаьттал дикагIа я.

Из декхар тIаэцача хана оаха лоархIам баьб тхоай торонийн а, хIаьта иштта соахка хьалкхебаь хиннача хьувкъама а. Юбилейни шера хIара гектара тIара звенос яьккхар 69 центнер фуалъяьхача хьажкIий. Нийслуш хинна халонаши кхоачамбоацарашн довза а довзаш, хIанз аттагIа да лаьрхIар кхоачашде а.

ЙоагIача бесса мел эша кийчо а яь, 25-апреле доладеннад тхо фу дIаде, селхан еррига бIаь гектар дIайийна даьннад. Хьувкъам дика кхебара эша балхаш тхона довзаш да: укх шера хьалххара дIаювш яц из культура. ХIаьта денна дош кхоачашде торонаш а я тхога.

Пятилетка кхоалагIча шерара социалистически декхар толаме кхоачашдара оаха социалистически яхье ех «40 лет Октября» яха совхоз.

С. БАМБАТИЕВ,
«Братский» совхоза механизированни звено звеньевой.
Надтеречни район.

КХОАЧАШДЕРГДА ЛАЬРХIАР

Тха совхоза жа Iуша боккха болх кхоачашбир РСФСР керда Конституци тIаийцача Российски Федераце Лакхехьарча Совета сессеней халкъий юкъарча цIейна ЦхьоалагIча майнеи йоагIаш йола кийчо яра. Ханнахьа а дика а кийчдир дахкара кампанета боахама диъэ жа Iул, царна эша помещенеш, болх бе нах. Къаьстта теркалдеш хилар белок тоъал йоаллаш дола доакъар жена лоаттаделга.

Пятилетка кхоалагIча шера жа леладераша кхоачашде лерхIар доккха декхар да: хIара бIаь жийна тIехьа 120 Iаьхар хьалкхебелгеи, хIара устагIанна тIера килограмм тха доаккхилгеи. Цул совгIа лоархIаме дакъа лоацаргда цар дулх дIадалара паччахьалкхен план кхоачашъеча а.

Жа Iулашка болх вIаштIехьбоаккхараши цунна жоп дала дезараши боккагIбола жа Iуй ба. Уж тха боахаме къона болхлой а, инициатива йола нах а ба. Совхкарчул дикагIа да хьоккхамаш массанахьа а. Масала, цхьоалагIча жа Iулацара 600 жий баьхкаб, 670 Iаьхар а беш. ВоккхагIволча жа Iуно, коммуниста Исаев Ботас ший новкъостащца дукха къахьег уж цамогаш ца хилийтара, лорадара.

ХIаьта 4-ча жа Iулацара баьхкача 641 жийво 760 Iаьхарг баьб. Цига воккхагIвола жа Iу ва Муцазов Гелани. Иштта хьоккхам ба Бахаев Доккий пхелагIча жа Iуле а.

Беррига а совхозе баьхкача 2100 жийво 2300 Iаьхарг баьб. Жа дахкара кампани чакхйоалаш латт хIанз. ДIахо бола болх уж могаш а долаш дика хьалкхеделгеи тха лоргилгеи ба. Из болх а дика чакхбаккха лерхI жа леладераша.

Г. ОЛИГОВ,
«Кавказ» совхоза керттера зоотехник.
Малгобекски район.

ЯХЬЕ котбаьннараш

1969 шера денз пайда беш хьайоагIа Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоз. Соахка 550 эзар сома маьха пайда бир. ХIаьта соми баьцадаараши кхедеча боахамашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле яккхарах соахка шозлагIа КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракх елар совхоза.

Толамаш даха мишта карагIдувл дувцар дийхар тха корреспондента М. Хаматханова цу совхоза кхаь болхлочунга.

«Новосельский» совхоза керттера агроном, Къахьегама ЦIеча Байракха ордена кавалер Рыболовлев Борис Алексеевич:

Укх совхозе аз болх бу хIанз итт шу даьннад. Цу юкъа цкъа хиннадац боахама къахьегамхоша сом, баьцадаараш, кхыйола культураш кхеяра хьалхашка лаьтта декхар кхоачац ца деш. Соахка план 3100 тонн йолаш — 4700 тонн баьцадаараш, план 2300 йолаш 3000 тонн сом дIабелар паччахьалкхенна. Иштта дика лоархIабир тха къахьегамхой хьалхашка лаьттача лекхарех цул хьалхарча шера а. Цу гIулакхо торо хилийтар паччахьалкхенна баьцадаараши соми дIабалара кхаь шера план дIадахача шин шера кхоачашъе.

Толамаш даха карагIдовлийт тха боахаме болх беча хIара саго ший бехктоккхам кхетабеш хиларо, деррига балхаш дикеи агротехника бокъонаша дIадехкача тайпарен кхоачашдеш хиларо, коллективе барт, цхьоагIо хиларо.

Хьинаре къахьегаш а балха говзал дика карверзаяь а цIи хеза дукха нах ба совхозе. Уж ба: соахка а цул хьалхарча шера а бригадашта юкъе яьржа хиннача яхье хьалхара моттигаш яьхача кхоалагIча бригада кулгалхо Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеш вола Тепсуркаев Мовлди, болхлой Ленинен Къахьегама ЦIеча Байракхен орденаш лелаю Гапаева Медна, Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаю Муртазова Мария, механизатораш халкъа депутатий юрта, районни Совета депутат Чапханова Сацита, «Знак Почета» орден лелаю Сапараев Амади, кхыбараш.

Яхье хьалхле яккхарах еина КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракх укх кхоалагIча шера а дIа ца яла дагахьа хьинаре къа а хьийга тIаийца декхараш СССР Конституце шу доалача дийнахьа кхоачашде лерхI тха къахьегамхоша. Дагалаьцар цар чакхдоаккхаргхиларах теш со.

Совхоза механизатор, халкъа депутатий районни Совета депутат Чапханова Сацита:

Кхо шу хьалха тха боахам «Новосельский», «Бамутский» яхача шин совхоза бекъалехьа, керда механизатораш кхебар духьа вIашагIъехка хинна курсаш чакхъяьхар аз. Цу ханна кхойтта кхалсаг яр цу курсашка дешаш. Царех цхьабараш «Бамутский» совхозе къахьегаш ба хIанз.

Йоккхий ю со механизатора говзал караерзае сай низ дIакхаьча хиларах. Къахьегама никъ а корабаь сай метте йолаш санна хет сона сс.

Сайна бе хьабенна моллагIа болх ма-хулла дикагIа кхоачашбе гIерт со. ХIаьта из гIулакх вIаштIехь а доалса. Укх пятилетка хьалхарча шера план 600 йолаш 925 гектара тIа, соахка план 600 йолаш 1027 гектара тIа тайп-тайпара балхаш даьд аз. Укх шера 1000 гектара тIа балхаш де дош а деннад. ЛаьрхIар чакхдаккха сай карагIдаргда аьнна мотт сона. ХIана аьлча хIанзле дукха хIама ца эшаш 500 гектара тIа балхаш даьд аз.

Укх пятилетка планагIа 3000 гектара тIа балхаш де дезаш яр со. Из план хIанзчул тIехьагIа кхы а 473 гектара тIа болх бича кхоачашхул. 7 ноябрь тIаккхачалехьа уж балхаш даь даха вIаштIехьдаргда са хийцe.

Йоккха дегагIоэле хилар сона соахка шу долалуш. Коммунистически парте кандидаталла дIайийцар со. ХIаьта коммунист, халкъа депутатий районни Совета депутат хилара тарра дукха общественни гIулакхаш де дезаш хул со. Новкъостал эшаш каст-каста нах ух со йолча. Царна низ дIакхоача гIо ду аз. Йштта, дукха ха йоацаш цхьан воккхача сага пенси даккха новкъостал дир, кхы дуккха а хул уж санна гIулакхаш.

Совхоза кхоалагIча бригада бригадир, Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаер, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Тепсуркаев Мовлад Шамсуддинович:

Барттайнен шоайла масса хана новкъостал де кийча болаши ба тха коллективера нах. Цудухьа дика гIулакхаш карагI а дувл. Иштта, соахка совхоза ялх бригадана юкъе яьржа хиннача яхье хьалхара моттиг яьккхар оаха. Из толам баккхарах аргIа йоацаш «Жигули» яха ши машин эца бокъо а луш эзар сом ахчан преми елар тха коллектива.

Из толам боаккхаш къаьстта доккха дакъа лаьцар Меаева Зарас кулгалдеча комсомольско-кагирхой звенос, механизатораша Умаров Ювсапа, Балаев Апте, болхлоша Исмаилова Совдата, Эдильханова Марем, Джабраилова Манжас, кхычар.

Доккхий декхараш латт тхона хьалхашка укх шера. Иштта, оаха лаьрхIад планал совгIа 20 центнер йолаш хIара гектара тIара 140 центнер хох чуба, хIаьта наргаш план 120 йолаш — 180 центнер, помидораш план 180 йолаш — 500 центнер, сом план 134 йолаш — 190 центнер. Цул совгIа ер шу тхона пятилетка хоадамбеш дола шу да. ХIана аьлча оаха лаьрхIад паччахьалкхенга соми баьцадаараши дохкара пхе шера план укх шера кхоачашъяь яккха. ХIаьта из гIулакх бригада вIаштIехьдаргда а мотт сона. ХIана аьлча паччахьалкхенга укх шера 1139 тонн соми 310 тонн баьцадаараши декхача кхоачашхул пятилетка план. ХIаьта оаха духхьал соахка декхар паччахьалкхенга 1070 тонн баьцадаараши 1145 тонн соми.

ЛаьрхIар чакхдаккхар духьа дика лард еллай оаха укх шера. Иштта, сомий беша бIаьстан юххье де дезаш хинна деррига балхаш агротехнически дикагIйолча хана чакх а даьха вегетационни хьисапе шозлагIа хий дилла даьккхар укх деношка. Иштта тешаме чакхдаьхар балхаш баьцадаарий кхашка а.

Пятилетка гвардейцаш

ПРОФЕССЕХ ДИКАГIВАР

ИттлагIа пятилетка йолаеннача деношка пхе шера задани диъ шера кхоачашъяра йола инициатива дIайолайир «Красный молот» заводерча токараша Гудимов Павел Владимировича, Жмахин Виктор Еремеевича, Кузьмин Владимир Михайловича. Шоай дика гIулакх хьаллацара цар тIахьийхар предприятера беррига машинашъераш.

Из дика гIулакх дIадоладаь кхоалагIа шу де. Мишта кхоачашдутеш инициаторaша шоаш тIаийца декхараш? Цар доахача къахьегама толамаша къаьгга хьахьокх уж дикка тIеххкхоачашдеш хилар. Масала, токарь Гудимов Павел Владимирович тIадоагIача шера тIеххьарча деной календарагIа къахьегаш ва ЦхьоалагIа май дездеча укх деношка. Иштта 1979 шера мартеи апрелеи чотагIа къахьегаш ва цунца инициатива дIайолаяь цун ши новкъост а.

— Мишта вIаштIехьдаьннад хьа иштта дика толамаш даха? — хаьттар аз Гудимов Павел Владимировичага. — Керттердар да токара балха тIа йоккха опыт хилар, балха ханах, станокох бизза пайда ийбар, — аьлар цо.

Овсаре къахьегарах кхоачамбаь Iеш оамал йолаш вац Павел Владимирович. Ше мел кийчъю продукци тIехдика мара хилийтац цо. Цудухьа ший тамагIа долаш продукци ара а хецаш ОТК болхлой тIахьожам боацаш къахьегаш ва из.

Хьинаре къахьегаш воллашехьа юкъарча балха тIа дакъа лаца а ха корайоагIа Павел Владимировича. БархIлагIа шу да из завода парткома член вола.

Предприяте дикагIволча токара тийнна совгIаташ а дукха да. Эггара хьалхарчарца елар цун-на коммунистически къахьегама ударник яхеи «Профессех дикагIвар» яхеи сийлен цIераш, ийслагIча пятилетка ударник яха сийлен Знак, Къахьегама ЦIеча Байракха орден, Ленински юбилейни медаль, «Социалистически яхье котваьннар» яха йиъ сийлен Знак. Цар тешал ду цун къахьегама никъ сийдолаш хилар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ЮРТАРА НАХ

ЙIАЙХАЧА ЦЕХА ПХЬАР

Тахан комсий бешара коравоагIаргва хьона аьшкапхьар, аьлар сога «Озерный» совхоза конторе.

—Хьайна ма хой хьона, сагота ха ма йий ер, балхаш сихденнад, балха кулгаш тоъац, шпалераш тоас ух тхо дерригаш а: механизатораш, скотникаш, специалисташ, кхыметтел совхоза директор а, хIаьта коммунисташ, — из вIалла дувца а мича деза, — эггара хьалхарча юхьиге ма бий,—духтIаьккхар со парткома секретара Юсупов Нурде.

Цхьабакъда цу дийнахьа комсий беша воацаш вар Дубаев. Кхоачаш тхо юртал ара а довлалехьа, шоай безам а хинна комсаш лелаераштa новкъостал де болхараш тIахинна машина юха а соцаяь, ше воагIаше а аьшкапхьарага йист хилар гаьнарча цхьан бригадера воагIа къона тракторист:

— Сулим, оарцагIвала сона! Юха гон тIа ва кхийнадац са—растяжка дIаяхай. Кхай юкъе латташ бIарчча ди даккха вIаштIехьа мичад са, — сагоτдеш вар зIамига саг.

БIаьсти яьлча денз а дийлхадац лерттIа догIа, докъаденнад, чIоагIденнад лаьтта, цудухьа, инвентарь тешшаме дика кийчъяь хиннаяле а, хIара денна совхоза пхьоалене удар трактористаш — е сцепка ийккхе, е пхаьд каглий...

Еха оатхал зувш бIарг лекхар пхьаро. Кхы сел чоалхане хIама а дацар, цхьабакъда складера хьо лаха эттача, дефицит яр. Дог диллача санна кулг а тесса, борд - бордагIа хабар а дувцаш, машина тIара IокIалваьлар из. Кердача фега, маьлхе болх бе чIоагтIа безам хиннабар. Цунах хIама хургдолаш хиланзар... Юхавахар из пхьоале. Укхаза Iуйрийна денз сатийнен шийлен яр. Баьгача кIора тIа бийсанна латташ шелбеннячул тIехьагIа йокъ йнжаяр.

ДIаболабе мегаргба болх. ХIама дергдац аьшкапхьар тахан цхьаь, гIонча воацаш вар аьнна: жIов еттар, зIамагIвола воша Салман, мел аьлча а, вахав комсий беша болх бе. Цхьабакъда, эше цхьан-шин сахьата новкъостал де моллагIа тракторист воагIаргва гIад а ваха, лоалахарча мастерскера. Сендухьа да а хац, из йIайха цех чIоагIа дукха езаш ба-кх уж: юххе гIолла тIехбоалаш хилча массехк минута цига дIачуоттанза Iергбац механизатораш, гIаьле а эзе, керда хIамаш а дийце. Сулима лайси мишта кхувс, аьшк мишта цIийду а хьеже мара дIаболхац.

Мастерске дукха ученикаш ба Сулима, хIара шоллагIвар хIана вац аьнна ва къаьна пхьар волча юххьанцарча Iилмай курс яьккха. Цхьабакъда кхетадеш дац, юрта баха гIаьхьа ха йола нах — кагий нах вIалла ца бийцача а, — из саг волча сендухьа гIерт. Е из хIаман хьисап деш, хьаькъал долаш волаңдаь, ший дагардар — къайлагIа хIама доацаш, гуччахьа дувцаш оамал цун йоландаь дий а хац, е ший атта йоаначa говзала из бокъонца мутIахьа воландаь хила а мег.

Балха тIа волча хана эргаваьле хул из. Сатийнен массаза а гIайгIаеи дола бIаргаш балхацарча чамо гIоздаьхе делаш хул. КIурон дIайхача аьшко доагадарон Iаьрждаь низ бола кулгаш гон бе ма-еллинге цIаьхха музыканта дараш санна, кадай лела долалу.

Говзанчо беча балха бIаракхьежаш лаьтта, юххера а, цIаьхха цIенхаштта аьлар Мачигов Iисас, совхозе эггара къаьнагIа волча механизатора:

— ЛадувгIал, Сулим, хьайца ученикалла болх бе дIаэцал со, хоза бу Iа болх, хьог со хьох.

Велавелар даьлар Сулимага, хIаьта а Iиса Iомавелта дIатIалаьцар цо. Ахархочо аьшкапхьара говзал Iомайир. ХIанз дахача Iай, болх чакхбаьнна, техника дIаоттаьячул тIехьагIа, пхьоалене де хIамаш дукха долча хана, ший хьехархочоа цкъа санна дуккхаза а новкъостал даьд Iисас.

ЗIамагIвола воша ший моттиге дIаоттаве кхерац Сулим, хIанз укх сахьате жIов етташ мара из веце а, цунна тIадилла мегаргда йоккха говзал эшаш дола гIулакх а.

— ХIанз пенсе тIа ваха а мегаргва, — доккха са доах Сулима, — гон лестаярца тарлургдолаш къона мичад шераш.

ТIаккха цигтача, ше-шийца къувсаш санна, дIахо уйла ю: «Со мича воагIалу цIагIа Iохайна. А, дегIаца низ мел болча хана болх бергба. Го баьккха кхехкаш латташ вахар да, хIаьта со сайна къоанал хьатIаувзаш лел».

Сулима хов, коллективах, балхах, дерригача совхозни гIулакхех дIа а хаьда, кулгаш вIацка а дехка ше воагIалургвоацилга. Вахаргахьа букъ берзабе йиш яц цун, коммуниста. Цун опыт, говзал хIанз а эшаш я наха. Сулимагара новкъостал ца дезаш кхыметтел цхьа цIа а хургдий Бенн-Юрта: цел бе, диг тувса, шода тоаде, е мангал ирбе безе из волча болх.

Бакъдар аьлча, шераш дIа ме ух дикка хуацалу къаьнара професси. Сулим кIаьнк волаш, къаьнача пхьараца, воккхача сагаца Василеца говзал Iомаеш хиннача хана, техника кIезига яр, гота говраща чакхйоаккхар, культураш дIа а юврa, чу а эцар кулгашца. Йиллача дийнахьа денз Дубаева болх беча алхха цхьан «Озерный» совхозе тракторaш 60 гаргга я, хIаьта машинаш, комбайнаш, хий детта техника мелий цига! Цу тайппара, алхха нохараш, макхаш тоадарах варгвац. МоллагIча механизаторо цхьа чоалхане оатхал яхьаргъя хьона, дехар ду тоае яхаш: ца хьожаш, ца лохаш моттиг йисаяц, цхьаннахьара а корагIац запасной...

ЧоалханегIа, квалифицированнегIа ба хIанз аьшкапхьара болх, цхьабакъда дуккха а дукхагIа аттача баьннаб из. Кхуврчара цIи михьаръяккхар духьа кулгаца кхийса лайсеш доаца дукха ха я. ХIанз электрически сваркаца аттеи сихеи лоаладу аьшк, боалоз мо кIаьддеш. Кастта пневматически жIов оттаергья боахаме, тIаккха геттара атта хургда.

БIаргагучча хувцалу ваьча юртара вахар а. Из шерлу, лакхлу. Клуба лаьрхIа керда, шозза вIаштIардаь цIенош кастта эксплуатаце дIадала лерхI гIишлойхоша, оахаш а дIадувш а да керда лаьтташ.

Чот яь варгвоацаш дукха да гIулакхаш юртарча коммунистий а. Укх Iай, техника бIаьстан юхье дергдолча балхашта ханал хьалха кийчъяр духьа яхь яьржача хана кIезига хIама карагIдаланзар Дубаев партгрупорг волча механически мастерской коммунисташта.

Кхацкара балхаш дIадоладеннад, техника хийцца лелаш я. Партийни собранешка, бюро заседанешка Дубаева хозахета къийсадац - кх тIаккха, яьхадац-кх болх дикагIа бе, кIоаргагIа, овланга хьажа, нормаш цIена къа а хьегаш 100 процент кхоачашъяьчоа ле преми, во болх а беш 200 процент кхоачашъяьчоа ма ле.

ТIаккха Сулима ховрий-теш аргIанарча собране а шийга сатохалургдоацилга, хIанз денз дIа сай нерваш лораергья, кхычар дувцачунга ладувгIаргда аз аьнна цо ше-шийна масайттаза дош деннадале а. Фу даь сатохаргда Iа?

Совхозо ший списка тIара дIаяьккхачеи ше юхаметтаоттаьчеи трактора тIа механизатора Мачигова болх бу пхи шу дIадаьннад, цу тIа а даккха хIама доацаш а бу болх, нормаш тIеххкоачашъю, хIаьта а из бахьан долаш цунна еш цхьаккха тайпа поощрени яц. ЯгIац, йоах, трактор совхоза списка тIа яц. Списка тIа еце а, лаьтта оахаш-м я из. ТIаккха трактор лораеш, йоакхо еш лелае фу даь дог оттаргда механизатора?

Каст - каста юртарча школе вех Сулим, бераштa совхоза вахарах, юртарча коммунистий гIулакхех, ший профессех дола хIамаш дувцар лех цунгара. Циггача, школе, хьалтехa доалл Дубаева — дикагIволча кагирхой хьехамча сурт. Къаьнача пхьара цIе-кIай бос бола портрет доалл юрта юкъе совхоза контора юххе латтача сийлен Улга тIа, накха дIалаьца доахкаш дукха совгIаташ а долаш. Царна юкъе—говзанчо дуккхача шерашка хьийга къа къоабалдеш дукха ха йоацаш ена Къахьегама Сийлен III-ча лагIан орден.

С. ИВАНОВА,
«Озерный» яха совхоз.
Надтеречни район.

Хьалъеш латт город Назрань.

И. ПЛИЕВА сурт.

НЕРДАДАРАШ

Ахархошта

БІаьстан цхьан дено шера кхоаб йоах халкъа кидо. Из дика кхета а деш бІаьстан кхашкара балхаш дикагІа а сихагІа а чаккхдаха гІерташ къахьегаш боахк вай республикера ахархой.

Иштта ди а бийса а ца къовсаш чуййна къахьегаш боахкача къахьегамхошка самукъане салаІийтаре, искусство а культура а царна дикагІа йовзийтара духьа Нурадилов Ханпаший цІерагІча Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен театро дІайолаяьй шийн бІаьстанара, ахархошта хетаяь йола гастролаш.

Цу гастролашка кийчъяь я тайп-тайпарча къамий йоазонхой произведенеех оттаяь интернациональни репертуар. Цу репертуара юкъейоагІа хІирий автора Хугаев Георге «Са сесага мар» яха комеди, азербайджански драматурга Анвара «ЗІы» яхача комедех оттаяь «Аз хьонех Іа сонех» яхеи, хІаьта Ахмалов Іумара «Хиланза ца воалаш хинна шейх» яхеи спектаклаши.

Цул совгІа, спектаклашка хьожаш болчарна искусствоси культурои мел пайда лу, наьха коммунистически сакхетам айбаран сага эстетически дегІаваран мел новкъостал ду яхача темаех йола беседаш ю театра болхлоша.

А. БЕК.

□

Вай город хозъераш

БІаьсти... Шера йоагІа эггара хозагІа йола ха. Наб кхийтта, Іанна тхьайса ялла Іалам сомадаьннад: тІаьннай сийна буц, гаьнашта зизаши гІан тохаш латт... Ма хоза я ара!

Бакъда массанахьа а яц гаьнаш, буц, зизаш, сага кулг эш яьсса моттигаш хозъе, уж тоае. Царна къахьегача сага боча кулгаш эш. Из гІулакх деш ба города зеленхоза болхлой. Іанна къахьийгад цар бІаьстенга кийчлуш. Кийчдаьд клумбашка дІадогІа а цІагІа лоаттаду а эзараш - эзараш тюльпанаш, гвоздикаш, гладиолусаш, каллаш, пионаш яха зизаш, хІаьта кхтта къоахк, яржаш а урагІъухаш а йола михаш, каштанаш, туя, кхыйола гаьнаш.

Зеленхозе дикагІа къахьегарех ба болхлой Мусаева Хьава, Абубакарова Малика, Махмудова Разет, Букаева Зарган, Бекаева Зулай, кхыбараш а.

Ю. ЮСУПОВ.

□

ТІеххьара гургал

Укх деношка университета кхоалагІча корпуса актови зале дукха нах тулбеннабар. Математически факультета пхелагІча курса студенташ дийша балар белгалдоаккхаш тохаш болча тІехьарча гургала хетадаь дар из вІашагІкхетар.

Дукха хьехархойи лохерча курсашкара студенташи баьхкабар цига. Математически факультета декана Ш. Х. Тутушева ловца баьккхар выпускникашта, даькъала бийцар цар дІахо хьоргбола вахара а къахьегама а никъ.

Шоаш хьийхарашка дІайха моаршал луш, цар госэкзаменаш дІаялар а, дипломни балхаш дикагІа кхоачашделга ловш а ловцаш доахаш къамаьлаш дир доценташа А. О. Сербинас, А. О. Газарьянца, хьехархочо П. М. Шеховцова.

Шоай боккхагІа болча новкъосташта ловца боаккхаш къамаьлаш дир студенташа С.-А. Хасухаджиева, Р. Багдасаряна, кхычар. Цул тІехьагІа шоай хьехархошта доккха баркал оалаш, хІаьта шоай новкъосташа — лохерча курсашка деша багІача студенташа дешара дика толамаш дахар ловш къамаьлаш дир выпускникаша Котикова Тамараси Ким Любаси.

Вахара никъ даькъала хилба шун, новкъостий!

А.-В. Хусаинов,
Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университета студент.

БІаьсти... Шера юкъе белгала я из хан-юкъ. БІайхача маьлха зІанарашка кхувд хІара баьна мергІилг, дийна мел дола хІама. БІаьстен сийрда сигале санна, къаьга хул дикачун тІайийрза наьха уйлаш, сага шийна фухха дулургдолаш санна хет.

Иштта дог ураэтта, шоай кхоанена бІубенна ба тха фотокорреспондента И. Плиева сурта тІара Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университета студенташ. Царна а йоагІаш я вай вахара Керттерча Законо советски наха шоашта ловш йола професси харжа а мах тела ца безаш деша а енна боккъонаш, мехка кагирхоех новкъоста Леонид Ильич Брежнева ВЛКСМ XVIII-ча съезде аьнна дІайха дешаш.

СУРТА ТІА: университета студенташ занятеш чаккхъяьнначул тІехьагІа (аьрдехьара аьттехьа) Ибрагимова Зина, Этиев Хаваж, Ульянова Ольга, Оздоев Борис, Геворкян Александр, Арчакова Мовлатхан.

НАЬКЪА АРАЯЬННАЙ АГИТБРИГАДА

— ИттлагІча пятилетка кхоалагІча шера планови заданеш ма-хулла дикагІча толамашца кхоачашъе дагадьа болаш чуййна хьинаре къахьегаш боахк Наьсарен района къахьегамхой, — йоах района культура ЦІен директора Картоев Іазе. — Ахархоша беча хьинарече балхо, цар доахача толамаша кхы а чІоагІагІа деккарийла бу культурно-сердалон болхлой беррига низ дІалуш цу наха гІулакх де. КПСС Центральни Комитето СССР Министрий Советой тІайийцача «Юрташка бахача наха культурни гІулакхаш делга дІахо тоадарах» яхачеи КПСС ЦК «Самодеятельни художественни творчество дІахо дегІайоалаяра де дезарий хьакъехьа» яхачеи сацамаша кхы а чІоагІагІа цу гІулакха бехктокхам айбаьб. Цудухьа оаха массайолча оагІорахьара цунах тоам хургболча тайпара кийчъяьй тхоай художественни самодеятельноста агитбригаде группа а. Цу группе концерта доакъашхой хинна ца Іеш лектор, библиотека болхло, киномеханик а кул.

Укх тІехьарча хана агитбригадаца ахархошта гІулакх де лор а, парикмахер а, бытовой гІулакхаш ду кхыбола болхлой а болаш яха хиннай агитбригада района кхашкарча бригадашкеи фермашкеи. ХІаьта концерта программа сакъердамегІеи, чулоацам кІоартагІеи, тематически шерагІеи, идейно-политически доккхагІа маІан долаши вІашагІеллай оаха. ХІара ферме, бригаде къахьегама листокаш, молнеш арахец агитбригада доакъашхоша.

Белгалдаккха доагІа агитбригада концерташ массанахьа а наха дезаш, чІоагІа сакъердалуш тІаэцаш хилар. Іалаьмате наьха самукъадоаккхаш, царна боккха тоам беш я Нохч-ГІалгІай республика культура заслуженни болхлочо Медов Мустафаси культура районни отдела инспектора Машхоев Іалаудинеи дІагойташ йола алиментщикаши шабашникаши футтарбеш йола «Кхо саг йоалаьри» «Пхи соми» яха интермедеш.

Укх тІехьарча хана агитбригада хьоашалгІа яха хиннай Наьсар-Кертерчеи Аьлтий - Юртарчеи, СурхотІарчеи, Пхьилекъонгий-Юртарчеи кхыча юрташкарчеи фермашка, кхашкарча бригадашка.

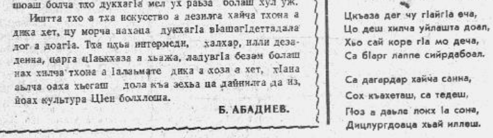
Агитбригада чуйоагІа ялх сагах латта халхара группа. Уж ба Шадыжев Абукар, Погоров Іалихан, Евлоев Адам, Гайтукиева Фатима, Хамхоева Роза, Чапанова Іайшет. Ахархой геттара дог-безам тІабодаш да цар деш дола «Наьсарера лезгинка», «Джайрахой халхар», «Джигитовка» яха халхараш. Хозахеташ ладувгІ хьожаш багІараша «Дай-мохк» яхачеи кхыдолчеи иллешка. Агитбригаде дакъа лоацаш ба районни культура ЦІен художественни самодеятельноста кулгалхо Измайлов Ваха, цу культура ЦІен пандарча Кодзоева Валентина, культура болхло Муталиев Султан.

— Тха агитбригадай концерташ Іалаьмате чІоагІа дезалуш тІаэц ахархоша, — йоах Машхоев Іалаудина. — Дуккхаза баркалаш кхайкадеш, ловцаш доахаш, шоаш болча тхо дуккхагІа мел ух раьза болаш хул уж.

Иштта тхо а тха искусство а дезилга хайча тхона а дика хет, цу морча нахаца дуккхагІа вІашагІдеттадала дог а доагІа. Тха цхьа интермеди, халхар, илли дезаденна, царга цІаьккхаза а хьажа, ладувгІа безам болаш нах хилча тхона а Іалаьмате дика а хоза а хет, хІана аьлча оаха хьегаш дола къа зехьа ца дайнилга да из, йоах культура ЦІен болхлоша.

Б. АБАДИЕВ.

Художник велакъеж

Дешашца ца аьлча а..

Сатем боабу гІулакхаш...

БІаьстан оаз...

А. ТРУНОВА сурташ.

Къоначар оазаш

ТОРШХОЕВ ИбрахІим.

Вежарий каша йисте

Иллавац унзарча тІема ара,
Безарий цІерашца харцлувш,
цхьаь,
Из даша пхо наькх чу хайна,
даьра
МоастагІий сай цІийца
Іоабебаь.

Меннабац,
бекхама дувнаш телаш,
ВІашкатеІаеш йІайха автомат,
МоастагІцарча гоамалца
дог кхехкаш,
ДоттагІашцара
къастара къахьа кад...

Аз укх кешах дув буъ
хьона, Даьхе!
Са сий пхьаьнашка цІий
мел лехк дего
Йирча тІем тІа,
къахьегама яхье
Со дийна мелв —
хьа гварде мугІархо!

СОНЕТ

Іадсаькха чура,
тІаьскаш санна, декаш,
ДикагІдола шераш
тІехлийлхар,
Къастара лазар,
дагабоаллам бисар,
Дисар дег тІа
халхетарий секаш.
Безараштa, бовзарашта
вицвенна
Даьй мехкацара маза
хадаш латт,
Прчтальон гучеваьлча,
сихлуш гарт,
Зехьа хьеж дог
каьхатага денна.
ХІара бІаьсти бетталча
бийсана,
Балкона ніі йийпла,
араваьнна
Со кІирвенна
малхбоаленгахьа хьеж.
Къаьнеча тха цІен тІа
сийрда къегаш,
ГІалгІайченах са хьега
дог хьестаеш
Сога садкъий ворхІ йиша
елакъеж.
ТІаккха дег чура боча
илли гІотт...
Кхеллабац цун оаз йоае низ!

СОНА ЛОВ

Дерригa дуне дез сай
даьй мохк санна,
Доагаду сий пхьаьнаш
бочало,
Лов, адамий новкхой
бердех а яьнна,
Дуне дІоахдар дегай
йІовхало.
Безам, бера боча барт
мо цІена,
Сийна форд мо кІоарга,
хилар лов.
Харцар лов наха юкъера
пенаш,
Дегашта юкъе гІайнаш
аха лов.
Лов дешашца дегашка тІоа
сегаш
Йоагае царна чухь
Іайна дорх,
Беркате,
бІаьстен догІа мо декаш,
Арамахкар лов
илленца са дог.
Іоабадаьча лаьтта
хьийкъа зиза
ТІехьенна диталла хилар лов,
Йовзаргйоацаш віІий
воІа къизал,
Сов сонта хургйоацаш
віІий йоІ!

АХИЛЬГОВ Микаьил.

ДАЬХЕ

Денача нускалга чокхи
санна,
Хьога хьа Іалам хоза тов.
Даьхе, сона хьа илли хинна,
Укх дунен тІа ваха лов.

Хьа аренашца дог дІайна,
МоастагІашца волаш къахь.
Цу хьа наькха хьоанал
мийнна,
Со хьалкхийна тахан вах.

Хьоца мел аз заман
бІарган,
Наьнаца санна дагавувл.
Хьа чов хул са дега
Іаткъаш,
Хьоца велхаш, велаш хул.

Нагахь хьога ираз кхоаче,
Сайга ираз долга хов.
Даьхе, сона хьа илли хинна
Укх дунен тІа ваха лов.

БАРКАЛ ХЬОНА, ОАЛХАЗАР

Цкъаза дег чу гІайгІа еча,
Цо деш хилча уйлашта доал,
Хьо сай коре гІа мо деча,
Са бІарг лаппе сийрдабоал.

Са дагардар хайча санна,
Сох къахеташ, са тедеш,
ГІоз а даьле локх Іа сона,
Дицлургдоаца хьай иллеш.

ЦІаьхха бІаьсти дег чу
йосса,
Тхьайса пхьаьнаш сомадоал,
Цкъаза йоІо мо бІа тувса,
Яхаш: «ТІехьа илли ала».

Ахархочо оасар санна,
Іа дІадоаккха са лазар.
Кхесташ да хьо соалор
хинна,
Баркал, хьона, оалхазар!

АРЧАКОВ Сали.

Оамал хиннаяц
са ноаной бекъаш:
Ер са нана,
вож я наьха нана.
ЦаІ мо безаш ва со
беррига ноаной
Мелла уж хиларах
къона-къаьна,
Мелла уж хиларах кІай
е Іаьржа
Сона сай наьнал хІара
башха яц.
Цар бІаргашка сона
йовз сай нана,
Уйлашца цаІ шоллагІчох
къоасталац.
Ях аз лаьтта мел яр
я са нана,
Царна лаьрхІа сай дог
аз хьалсог,
Ма тара ба беррига ноаной
шоайла,
Массарна чудоалландаь
наьна дог.

ВАХАРАХ ДОЛА ИЛЛЕШ

Вахарца бувзам болаш хиларца массеза белгала я поэта Гагиев Гирихана произведенеш. Тахан къахьегама сага вахарца хадаргбоацача бувзамца дувзаденна долаш дар, цун уйлаш, хьашташ къаьгга хьахьокха харца я ала мегаргда цар белгало. Дешараштa бовзаш ба цун стихай, поэмай лирически персонажаш, цар гІулакхаш вай заман наьха гІулакхаш да. Поэто шийн говзалца уж хоздеш хиларца ешачун дег чу цІенагІа йола уйлаш гІеттаю цар.

Иштта я ала мегаргда дукха ха йоацаш Нохч-ГІалгІай книжни издательстве арахийцача «Ловца» яхача Гагиев Гирихана сборника юкъеяхача стихаех дукхагІа ярш а. Стихашца вайна гу Даьхенцарча безама, сага цІеначa уйлай, наьна бІаргий, йиІий безама, кІанта денала къаьгга оттадаь сурташ. Къаьстта тоам беш да поэта мотт шаьра хилар, эздаьр атта дешалуш хилар.

Тайп-тайпарча темаех я Гагиева стихаш. Бакъда, керттера цар чулоацам поэта укх лоацача мугІарашца хоадабе мегаргболаш ба:

Даьхе, Даьхе...
Хьо — са вахар,
Хьо — са рузкъа,
Ше мел дар...
Цхьа са да
Вай шинне доахар.
Цхьа дог да
Вай шинне дар.

Ала деза, гІалгІай поэзеца Даьхен темах язъяь дуккха поэтически произведенеш хилар. Царех цхьаяраш идейни чулоацамца а профессиональни говзалца а лаккхара мах ховдабе безаш я. Дале а кІезига яц даьссача бІара тара хиларца дешарашта цхьаккха эстетически салоІам ца беш ярш а. ТІаккха Гагиева стихотворенеца массехк мугІ мара беце а, цо Даьхенцарча безама дицза сурт оттадаь хилар къаьгга хьахьокх цу лоацача мугІараша. «Цхьа са да вай шинне доахар, цхьа дог да вай шинне дар» — иштта ала йиш я шийн кхоллам Даьхен кхолламца бийзача хІара советски сага. «Ловца» яхача сборника тІарча стихаша тешаву поэта говзал тІехь-тІехьа лакхлуш хиларах. Ала лов Гагиева стихашцарча шийн тайпарча белгалонах. Стихаш моллагІча темаех яле а уж общественни, социальни маІан тІа ерзае хов поэта. Из бакъдара йийшача тоъаргья книжка тІара нанна хетаяьча стихай цикл. Царех я «Иштта я са нана», «Са нана бод хьокхабеш йоалл», «Уйла елаш» яхараш санна йола стихаш. Укхаза вайна гу наьнацарча а наьна шийн а безама йІовхо, наьнацарча безамо сага ткъамаш луш хилар, из ирзе веш хилар. Хеталу, кхы фу ала мегаргда вайна а ноаношта а юкъерча бувзамах аьнна. Бакъда Гагиева корадоагІа кхы а къаьгагІа сурт диллара эшаш дола басар, нийсагІа аьлча, дешаш. Хьаэцаргъя вай «Уйла елаш» яха стихотворени:

Шийн нана ца езачоа,
Наьха воаной а безаргбац.
Шийн халкъ ца лоархІачо,
Кхыдоа халкъаш а лоархІаргдац.
Уйла елаш аз яхачун —
Ер аз бегашта яхац:
Шийн нана, шийн халкъ ца
лоархІар
Кхыметтел моастагІчо а лархІац.

Оалаш ма-хиллара, укхаза тІатоха а дац е тІерадаккха а дац. Деррига шийн метте да укхаза. Из иштта хилара керттера бахьан поэта говзалах латташ да.

Гагиева стихашца эггара чІоагІагІа тоам беш дар да царца хІара денна, хІара сахьата вахаре хулаш бола хувцам къаьгга хьахьекха хилар. Поэта хов социальни маІан долча цу гІулакха шийн тайпара, цо мара из ца диллача тайпара сурт дилла. Оалаш ма-хиллара, поэзе произведенеш цар дешаш лоацеи цар маІан кІоаргеи хила деза. Из деррига вай ювцаш йолча стихашца долаш да.

Сага кулгаша, цун хьаькъало, хьинар хьаллоаттадеш да лаьттара деррига вахар. Цудухьа литература кхыча жанраша а санна, цхьаккха шеко йоацаш да поэзе произведенеша сага ховстам бе безаш хилар. Иштта язъяьча произведенех вахарца айхха бувзам болаш я оал, цудухьа уж дешараштa гаргa я.

Ийрча сег дуьнен чу цхьаккха а
вац,
Шийн тоймара хоза ва лаьтта
мел вахар,
Из ништта дац якар дув
шоана харп.
Къиза сег ва шоана из ништта
дац яхар.

Уж мугІараш дувцаш долча книжка тІарча. «Наьха хозал» яхача стихотворенецара да. Уж дийшача шийна уллувра вах дукхагІа безалуш санна хеталу, дешарий дегашка цІенагІа йола уйлаш гІеттаю цар.

Кхы цхьаькха а да Гагиева стихашца белгалдаккха ловш. ГІалгІай поэзеца кІезига яц безама лириках йола стихаш. Царца вайна гу йоІ, е езар беттаца нийсъеш, малхаца нийсъеш йола стихаш, стихай авторагш леткъаш хоз езачо цар безама жоп ца луш хиларах, шоаш мехкараша дІатетташ хиларах. Бакъда, цу тайпарча стихаша дешараштa беш цхьаккха салоІам ца хилар гуш да. Гагиев Гирихана безама лириках йолча стихашца оттадеш дола сурт а шийн тайпара, цо ше мара ца оттадеча тайпара да.

Малх хьалххеташ санна,
Ела хьона мог.
ЦІена, цІена, цІена
Доландаь хьай дог.

Уж да поэта безама лириках йолча стихотворенецара мугІараш. Йиlий елакъажари цун дега дикали ювза хар — поэта говзал. Баьца тІадилла цІена тхир духьалъотт уж мугІараш дешаш хилча.

Лоацача рецензеца сборника тІарча ерригача стихай мах хоадабе хала да. Бакъда, шеко йоацаш да цвІ: «Ловца» яхача сборника тІара дукхагІйола стихаш гІалгІай поэзе керда аьнна дош лархІа дезаш я. Укхаза белгалдаккханза даргдац сборника юкъера стихаш ерригаш цхьатарра ца хилар. Шоай чулоацамца ледара хеталуш стихаш нийслу укхаза, цхьаяраш мотт ца кхетабеш я. Масала, хьожаргда вай «Зизаш доалаш санна бах тІа...» яхача стихотворенега:

Зизаш доалаш санна бах тІа,
Даьхе, хьона бІаргагуш,
Са бІарграш тІадьннад лаьтта,
Лаьтта керда хозал луш. —

Уж мугІараш ювцача стихотворене тІара да. Хеталу, мала кхетаргва царех, фу ала гІерт поэт, аьнна. Кхы а чоалханегІа, ца кхеташагІа да стихотворене дІахора мугІараш. Ледарчарех лархІа мегаргйолаш я «Даьхе — хьо я ховха бІаьсти» яха стих а.

Гагиев Гирихана кердача стихай сборник арахецар поэзи езараштa дика совгІат хургдолаш гІулакх да. Укхаза гуш да авторо а издательствос а (редактор А. Зязиков) къаман литература дегІадоаладара гІулакха барта болх баь хилар.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

Капитала дунен тІа

ТІЕХХЬАРА НИЗ УРАОТТАБАЬ

Цхьан хана дунен тІа эггара «къонагІдарех» хинна къам, американски дар, «къадала» доладеннад. 65 шерал совгІа ха йола нах 25 миллион сагага дІакхоачаш латт. 2000 шу долалуш, специалисташта хетачох, уж 30 миллиона дукхагІа хургба. Цу тІа а гучаяьннай тамашийна закономерность— мехка къабенна нах дукхагІа ме хул, уж вогІа бах.

Американски парадоксашца саг цецвоаккхалургвац. «США пенсе вахар погашене тиража таралест, — раьза воацаш дувц пенсионера Питер Кирша. — Обществос кхы юхавоагІаргвоацаш гаьнна отара тІехьашка воаккх хьо...».

Да а да из иштта, нах бахача тайпара ваха юхава билет эца хІама дац американски пенсионера киса. Чикагски демографа Филип Хаузера йоах, «къабеннача наха пайдане кІоаргга социальни, экономически, культурни хувцамаш дара эша хьалаш хьогге а хьахиннад».

ХІаьта хІанзарчоа боккхий нах тайп-тайпарча пенсионерий организацешка вІашагІа а беттaлуш, шоай бокъонаш бахьан къовсам лоаттабеш ба.

«Тайм» яхача кІирагІа цкъа арадувлача газето «боккхийча наьха восстани» аьнна цІи тилла хинна промышленноста частни секторера пенсе ухача хана керда доазув оттадайтара тІагІертта лоаттабаь къовсам пенсионерий эггара йоккхагІйола акци яр. Боккхийча наха котало яьккхар.., уж хІанзчул тІехьагІа 65 шу даьлча а ца ухаш 70 шу даьлча ухаргба пенсе. Из парадокс лархІа тарлу, амма капиталистически мехка-м яц из парадокс: боккхийча наха бокъо яьккхай шоаш вахара юкъера боаха ха 5 шу тІехьаяккха.

США ха яха нах маьлха кІал шоашта моттиг яккхара къиза къовсам лоаттабе безача кхачар — «доазув доацача тороний общества» портрета кхы цхьаькха штрих.

И. ЮРКОВ, (АПН).

ЦІЕЙ ДЕЗДЕЧА ДЕНОШКА ХУРГДА

1-ча МАЕ.

С. М. Кирова цІерагІа культуран салаІарен парк. Дунен халкъашта юкъерча бартцхьоагІон Денна хетадаь дукхача наьха сакъердар. 10.00. «Мехка гІолла бІаьстан мух ба хьекхаш» яха концерт. 14.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 14.00. Музыкальни эстрада. Духовой оркестра концерт. 17.00. Нохч - ГІалгІай филармоне симфонически оркестра концерт. 19.00. Баьццара театр. «Вайнах» яхача Нохч - ГІалгІай халхара ансамбла концерт. 19.30. Кинолекторий. Тематически кинофильмаш гойтаргда. 19.30. Халхарий майда, Кагирхой салаІара сайре.

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец. 16.00. Йоккха зал. Концерт. 10.00. Болх беш хургья шахматни клуб. 10.00. Парке болх беш хургья аттракционаш.

Н. К. Крупскаяй цІерагІа культура Дворец. 12.00. Болх беш хургья аттракционаш. 14.00. Шашкаех, шахматех, стола тІарча теннисах йола яхьаш. 19.00. Кинофильмаш гойтаргда. 19.00. Вокально-инструментальни ансамбла концерт.

2-ча МАЕ.

С. М. Кирова цІерагІа культуран салаІарен парк. Дунен халкъашта юкъерча бартцхьоагІон Денна хетадаь дукхача наьха сакъердар. 10.00. «Мехка гІолла бІаьстан мух ба хьекхаш» яха радиоконцерт. 14.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 14.00. Музыкальни эстрада. Духовой оркестра концерт. 17.00. Нохч-ГІалгІай филармоне симфонически оркестра концерт. 19.00. Баьццара театр. «Вайнах» яхача Нохч-ГІалгІай халхара ансамбла концерт. 19.00. Кинолекторий. Тематически кинофильмаш гойтаргда. 19.30. Халхарий майда. Кагирхой салаІара сайре.

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец. 11.00. Болх беш хургда «Заманхо» яха кинотеатр. 11.00. Йоккха зал. Берашта дола концерт. 16.00. — 17.00. Шахматни клуба занятиш. 17.00. Йоккха зал. Халкъа драматически театра «Са уст-нана» яха спектакль. 19.00. Ажханара майда. Кагирхой салаІара сайре.

Н. К. Крупскаяй цІерагІа культура Дворец. 14.00. Шашкаех, шахматех, стола тІарча теннисах, футболах йола яхьаш. 19.00. Кинолекторий. Кинофильмаш гойтаргда. 12.00. — 22.00. Болх беш хургья аттракционаш. 19.00. СалаІара сайре.

Газета аргІанара номер араяргья 2 мая.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 МАЙ.

I ПРОГРАММА.

КЪАХЬЕГАМХОЙ БАРТ — ЦХЬОАГІО ХИЛАРА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДИ.

9.45 — Москва. ЦІе майда. Къахьегамхой барт - цхьоагІон дунен халкъашта юкъерча денна — ЦхьоалагІча майна хетаяь передада (Интервидени). Йистеьлча — пионерски концерт (Интервидени). 12.45 — «Машар! Къахьегам! Май!» Поэтически композици. 13.10 — «Советски иллей концерт». 13.40 — «Къахьегама турпалаш» яхача документальни фильма премьера. 14.10 — Берашта дола фильм. «Самукъане кхо смеща» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера. «Селюженок» яха I-гІа фильм. 15.15 — «Цхьабарт хилар». Дунен халкъашта юкъера программа. 15.45 — СССР халкъа артиста Моисеева хьалхе лелаеча СССР халкъа халхарий паччахьалкхен Академически ансамбла концерт. Съездий Кремлевски Дворецера передача. 17.30 — Мультфильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.10 — «Голубой огонек». 21.00 — «Къахьегамхой барт-цхьоагІон дунен халкъашта юкъера ди — ЦхьоалагІа Май дездарах йола репортаж». 22.00 — Хоккеях йола дунен чемпионат. ГДР сборни — СССР сборни. Прагера передача. Йистеьлча кердадараш.

II ПРОГРАММА.

16.00 — «Берий ашараш» яха телевизионни фильм. 16.20 — «Вайнах» фильм-концерт. 16.50 — «Отставкера полковник» яха художественни фильм.

РАДИО

1 МАЙ.

7.10 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Дезача ден концерт. «Даькъала хилда хьо, ЦхьоалагІа май!» (нохчий меттала). 9.15 — «Сийле хилла вай Даьхенна!» яха музыкальни программа. 16.00 — Кхо орден лелаеча Нохч-ГІалгІайчен столица цІей дездеш яха лаьрхІа бола радиохоам (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала). 17.00 — «СалоІа сахьат» яха музыкальни программа, (гІалгІай меттала).

Хоттам

Тахан республике гІоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, лаьгІо догІа а делхаш, малхбузехьара секунда 5—10 метр чІоагІа мух а хьекхаш, республике 10—16, Грозне 13—15 градус йІовхал йолаш хила тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурай отделий — 3-61-46; промышленностан отдела — 3-42-30; юрта бахамара отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-80-71; бухгалтере — 2-54-30, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен ерен, шоаттен деношка

СФ05137. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 3214.